

SALESIÁNSKÝ DUCH

Joseph Aubry

Salesiánská mimořádná generální kapitula znovu našla v salesiánském spolupracovníkovi podstatnou složku jediné salesiánské rodiny. Jako odpověď na toto tvrzení salesiánští spolupracovníci v Itálii pocítili naléhavou potřebu prohloubit svoje vědomosti o salesiánském duchu. Proto uspořádali v Grottaferratě u Říma několik studijních dní, které mistrovsky vedl don Aubry.

Tyto přednášky byly publikovány též knižně. Spolupracovníci je věnovali celé rodině Dona Boska, aby odpověděli na úsilí vzájemně si pomáhat a aby podpořili pravou salesiánskou spiritualitu, která spočívá na integrálním zachovávání evangelního poselství.

Když budeme rozjímat a žít našeho ducha, jasně uvidíme, že láska k Bohu a touha žít ve společenství s Ním, jsou dokonale slučitelné s angažovaným a více nebo méně úzkostmi naplněným životem, který dnes žijeme.

Tato publikace může posloužit jako text k duchovnímu cvičení a rozjímání, ale stejně tak i jako pomůcka pro studijní dny o salesiánském duchu: proto do ní autor vložil několik námětů ke studiu.

Na konci jsou uvedeny dva základní spisy Dona Boska. Obohacují knížku, protože dokreslují přednášky. Je to Preventivní systém ve výchově mládeže (1877) a slavný List z Říma z roku 1884.

Upřímně děkujeme autorovi a přejeme si, aby všichni, zvláště mladí, kterým jeho práce poslouží, se skutečně naučili "salesiánsky číst evangelium" (don Aubry) a aby se přesvědčili o tom, že "není pochybnosti, že jejich nejvitálnější kořenem je příklad Dona Boska a jeho směrnice" (Pavel VI.).

Řím květen 1972

Giovanna Albertová

Národní rada spolupracovníků

SALESIÁNSKÝ DUCH, BOHATSTVÍ CÍRKVE

Dovolte mi, abych se k vám na začátku těchto přednášek obrátil s oslovením, které má vyjádřit něco zcela jiného, než je obvyklý projev slušnosti:

Drahé sestry Dona Boska, salesiánské spolupracovnice, drazí bratři Dona Boska, salesiánští spolupracovníci!

Tato obecná oslovení nejsou jenom slova. Jsou pravdivá. Vyjadřují životní realitu: jsme z téže rodiny, i když ne téže krve, přece však téhož ducha. Ale duchovní pouta mohou být úzká a silná jako pouta krve, zvláště když je spojuje sám Bůh, který je Duch.

Přeji si vyhnout se intelektuální spekulaci, abychom v plnosti mohli spolu žít, zakusit a vyzkoušet salesiánského ducha, o kterém chceme nyní uvažovat. Musíme společně objevovat tento div, který je darem Boží štědrosti.

V hloubce našich duší nás už Boží duch spojil a stále nás sjednocuje. Protože nám Pán dopřál dnešní setkání, budeme bez velkých řečí prožívat tyto společné svazky. A protože je budeme prožívat především jaksi instinktivně, budeme moci snadno analyzovat bohaté praky tohoto společného svazku.

Začneme syntézou, tím že bezprostředně, hned od této chvíle přijmeme skutečnost našeho duchovního příbuzenství. Je to syntéza radosti z objevu bratří a sester, které nám už dávno připravila a darovala Boží láska. Potom budeme pokračovat ve velice poctivé a objektivní analýze všech veličin a složek tohoto duchovního příbuzenství. Tato analýza bude sloužit k nové životní syntéze, obohacené zážitkem naší vzájemnosti.

To mi umožňuje říci hned jednu velmi důležitou věc. Jsem jenom jedním členem rodiny. Je nepochybné, že mým úkolem je mluvit víc než druzí, vykládat, vysvětlovat, vést... To však neznamená, že můj zážitek salesiánského ducha je bohatší. Jsme zde všichni autentickými salesiány: já jsem salesián řeholník a vy jste salesiáni spolupracovníci. Vy můžete žít salesiánského ducha intenzivně, dokonce intenzivněji než já! Proto jsem přesvědčen, že od vás přijmu tolik, kolik vám

dám. Myslím, že budu mít užitek z vaší salesiánské zkušenosti, která má jinou povahu než moje. Proto už nyní děkuji Bohu za všechno, co mi daruje vašim prostřednictvím; všichni můžeme děkovat Bohu za vše, co dává jedněm prostřednictvím druhých.

A. Naš společný duch, důležitý prvek našeho společného salesiánského povolání

Mohu, a zdá se mi, že musím říci, že problém jednoty naší rodiny byl jedním z prvořadých problémů salesiánské mimořádné generální kapituly. Mohu a také musím vám s velkou radostí sdělit, že úvahy, objevy a rozhodnutí v této oblasti patří mezi ty nejdůležitější pro budoucí existenci salesiánů ve světě a pro obrodu salesiánské společnosti.

2. června 1972 skupina spolupracovníků z devíti národů poslala členům kapituly velmi pěkné poselství. V něm se uvádí: "Jsme si vědomi, že patříme do jedné salesiánské rodiny, protože máme společného zakladatele i společný cíl, za kterým jdeme, i hlavní předmět našeho apoštolátu, společné duchovní hodnoty i tytéž představené. Proto obnovujeme svoji připravenost být k dispozici a upevňujeme svůj závazek oživit naše sdružení, aby se jednou splnil geniální projekt, který byl tak drahý našemu zakladateli. Věříme, že doba je už zralá k obnově vzájemného skutečného bratrství mezi salesiány řeholníky a salesiány spolupracovníky na všech úrovních. Tento vztah bude od nyníška vytvářet nový styl salesiánského života."

Kapitula odpověděla na toto poselství velmi jasně především v dokumentu o salesiánské rodině jako celku a potom v prohlášení ke spolupracovníkům rozšířeném druhým Prohlášením k salesiánům a spolupracovníkům praktickými směrnicemi). Tato odpověď sleduje základní myšlenku, která vedla úvahy generální kapituly. Cílem kapituly nebylo vrátit sílu nebo lesk jedné církevní instituci, třeba i úctyhodné, ale mnohem hlubším a životnějším způsobem "znovu vtělit a zaktualizovat v současné církvi a světě charisma našeho zakladatele Dona Boska". Právě tady jsme znovu spolupracovníky v celé plnosti daru, který Duch Svatý daroval církvi prostřednictvím Dona Boska. A to je zřejmě rozhodující.

Jeden z členů kapituly ve své úvaze řekl: "Komu bylo svěřeno salesiánské poslání? Salesiánům a Dcerám Panny Marie Pomocnice. Obě skupiny příležitostně přijímají pomoc dobrých lidí a to jsou spolupracovníci." Většinou kapituly však zamítla úzkoprsost tohoto pohledu. Při zkoumání, co Duch Svatý vnukl Donu Boskovi, došla k tomuto závěru: Vzhledem k velkému problému mládeže a k bohaté sklizni, která se nabízela jeho očím a jeho srdci, chtěl Don Bosko připravit velký zástup úzce spojených a disciplinovaných apoštolů pro účinnou záchrannou práci. Jedni měli být vázání řeholními sliby, druzí měli zůstat ve světě vázání závazky křesťanského života. Všichni měli být zodpovědní za jediné poslání, službu ve prospěch mladých lidí. Salesiánská rodina byla pro Dona Boska jenom jedna. Jednota této rodiny má svůj základní kořen v jednom povolání, poslání a duchu." (Akta CGS str. 729). Na otázku: "Komu je svěřeno salesiánské poslání?" je třeba odpovědět: 'všem salesiánům společně a nerozdílně, salesiánům řeholníkům, salesiánským sestřám i salesiánům spolupracovníkům v různosti situací a forem činnosti, ve spoluzodpovědnosti a spolupráci, i když zůstává pravdou, že salesiáni řeholníci mají zvláštní zodpovědnost' být duší celé rodiny." (Srov. nové salesiánské stanovy 1. 5.)

V původním pojetí Dona Boska je spolupracovník skutečným salesiánem ve světě. Je křesťanem, který bez závazků řeholních slibů uskutečňuje svoje povolání ke svatosti tím, že se věnuje mládeži a ostatním v duchu Dona Boska ve službě místní církvi a ve spojení se salesiánskou společností. Prohlášení, akta CGS.) To bude vyžadovat od nás i od vás radikální změnu smýšlení. "Angažovat se jako salesián spolupracovník znamená odpovědět na skutečné 'volání' Ducha Svatého. Znamená to přijmout právě salesiánské povolání, odpovědět na skutečné apoštolské povolání." (Prohlášení, akta: CGS.) Dokument o salesiánské rodině to potvrzuje: "Spolupracovníky osvěcuje a zve Boží milost, aby se zúčastnili na poslání svého zakladatele podle podmínek svého životního stavu." (Akta CGS.) Být salesiánem spolupracovníkem je vážná a velká věc.

Jsme tedy skutečně bratry, bratry, kteří jsou spoluzodpovědní za totéž poslání plněné v témže duchu. Budeme tedy uvažovat o našem společném duchu.

Sám Don Bosko to často potvrzoval ve svých závažných projevech, např. v pívních oficiálních pravidlech pro spolupracovníky z roku 1874: "Salesiánští spolupracovníci mají stejné poslání, jako Společnost sv. Františka Saleského se kterou chtějí žít v jednom svazku (kap. II). Členové salesiánské společnosti považují všechny spolupracovníky za své bratry v Ježíši Kristu a obracejí s na

ně. Se stejnou nenuceností se spolupracovníci obracejí na členy salesiánské společnosti (kap. 1V, 1). Za tři roky potom před první generální kapitulou Společnosti Don Bosko napsal: "Je třeba, abychom měli ve světě přátele, kteří žijí úplně podle salesiánského ducha uprostřed svých rodin. Jsou to naši spolupracovníci ve všem, co se dá udělat pro větší slávu Boží" (rukopis 1877).

Můžeme připomenout také jasná slova Pia XII. ze slavného projevu ke spolupracovníkům dne 12. 9. 1952: "Muži a ženy, kteří pilně uskutečňujete salesiánský ideál, vnitřně proniknutí salesiánským duchem! Naléhavost vaší mnohostranné práce vás zavazuje k velké péči o váš vnitřní život. Moudrost vašeho zakladatele, světce v činnosti, vám dala pravidla duchovního života, aby vás i bez společného života formovala k vnitřní i vnější zbožnosti lidí, kteří vážně usilují o křesťanskou dokonalost."

Bez vás, bez obnovení vaší závazné odpovědi na salesiánské povolání bychom nemohli ve své činnosti aktualizovat charisma, které Duch Svätý v své dobrotě dal církvi prostřednictvím Dona Boska. V nové orientaci generální kapituly vidím znamení činné, trvalé a aktuální přítomnosti téhož Ducha, který se projevil v činnosti Dona Boska.

Když jste pochopili význam svého povolání plnit společně s námi v církvi salesiánské poslání podle salesiánského ducha, tak jasně objevíte hlavní důvod naší úvahy o salesiánském duchu.

Nejde o nějaký víceméně nezávazný dodatek, ani o zvláštní dnu duchovního luxusu, o nějakou salesiánskou „marmeládu“, kterou se maže „chleba“ křesťanského ducha. Jde nám o vlastní „chleba“, který od Prozřetelnosti má pro nás mít salesiánskou chuť. Salesiánský duch, obsažený v našem konkrétním křesťanském povolání, je vlastně 'naším' způsobem, kterým žijeme evangelium, křesťanského ducha našeho křtu, ducha církve.

K této otázce se ještě podrobněji vrátíme.

B. Smysl a oprávněnost salesiánského ducha v církvi

Po tomto úvodu je třeba upřesnit, co znamená "duch apoštolské rodiny" a zdůvodnit oprávněnost jeho existence v církvi. Tato upřesnění nemají mystický charakter, jsou spíše teoretická a téměř školská. (Promiňte mi to.) Definice jsou však nezbytné pro vyznačení cesty, na kterou se společně vydáváme.

1. Duch. Salesiánský duch

a) Duch

Obecný význam slova duch, který budeme používat, můžeme chápat globálně, pokud uvažujeme v běžných pojmech: evangelní duch, křesťanský duch, řeholní duch atd. Don Bosko tohoto výrazu sám často používal, když vyzýval salesiány, aby zachovali dobrého ducha, jednotu ducha, ducha pravidel (srov. úvod ke stanovám), když zdůrazňoval, že spolupracovníci musí zachovávat "celého salesiánského ducha" (Náčrt pravidel, generální kapitula 1877). Druhý vatikánský koncil hovoří o duchu zakladatelů (LG 45; PC 26) a o duchu institutu (PC 20, 21, 22). Pavel VI. v exhortě Evangelica Testificatio (29. 6. 1971) připomíná řeholníkům věrnost duchu zakladatele (čl. 11). Pokusím se o definici: Salesiánský duch je "souhrn hledisek a hodnot lidského světa a křesťanského tajemství (evangelium, církev, Boží království), ke kterým jsou stoupenci Dona Boska inspirováni Duchem Svätým a na které jsou ve svém poslání zvláště citliví, což se projevuje jak v jejich vnitřním postoji, tak i v jejich vnějším chování." Jednodušeji můžeme totéž vyjádřit takto: "Salesiánský duch je náš vlastní styl myšlení a cítění, života a činnosti při uskutečňování poslání a charismatu, které nám Duch Svätý nepřestává dávat." (O vztahu mezi salesiánským charismatem a salesiánským duchem pojednává kniha dona Midali, *Il Carisma permanente di don Bosco*, LDC 70, kap. 5 a přednáška v knížce *Conosciamo Don Bosco L*, 1971, sty. 136: "Charisma v sobě obsahuje povolání a Boží činnost, duch zahrnuje odpověď a spolupráci. Charisma znamená činnou přítomnost a milost Kristova ducha na jedné straně, duch na druhé straně znamená vnitřní souhlas a činnou lásku křesťana.").

b) Salesiánský duch

Předmětem našeho uvalování bude salesiánský duch, a to nejenom duch, kterým žil osobně Don Bosko. Řekněme to jasně: Duch, který se projevuje v životě, v díle, ve slovech a ve spisech Dona Boska, má jedinečnou a základní hodnotu v tom, že je to duch zakladatele, otce a učitele. Vždycky bude kritériem pravosti a věrnosti. Nechceme se však omezit jen na Dona Boska, protože Duch Svätý neomezil salesiánské charisma jenom na něho. Pokračuje jako trvalé charisma v církvi. Duch Dona

Boska byl jako živý zárodek: Mohl dozrávat rozvíjet se a projevovat se dynamicky v prostoru a čase. Život, činnost a zdravá tradice všech salesiánů (salesiánů Dona Boska, dcer Panny Marie Pomocnice, spolupracovníků) za sto let své existence dokazují jeho hodnotu. A především dnes, jako žáci Dona Boska, všichni zakoušíme salesiánského ducha. Budeme tedy hovořit o duchu, který je duchem Otce a zároveň i duchem jeho rodiny, duchem našim.

c) Duch, který oživuje celý život

Zároveň musíme upřesnit, že duch zakladatele a naší rodiny je obdařený neobyčejnou schopností pronikat osoby a díla. Formuje celý život a všechnu činnost. Formuje poslání a nejrůznější činnosti, kterými se poslání plní. Formuje způsob vnějších vztahů i metodu lidské a křesťanské výchovy. Formuje způsob vnitřních vztahů mezi námi i formu apoštolského bratrství, kterou jsme povoláni žít. Konečně formuje také spiritualitu. Zde je užitečné zdůraznit, že salesiánského ducha není možno zaměňovat se salesiánskou spiritualitou. Duch přesahuje spiritualitu jako jeden ze svých prvků. Spiritualita má užší význam. Tyká se přímo způsobu chápání a vyjadřování vztahů k samému Bohu. Duch naproti tomu ve světle spirituality představuje souhrn postojů a chování věřících. Tentýž duch takto zvnitřku sjednocuje individuální i společný život a činnost.

2. Oprávněnost salesiánského ducha v církvi ve vztahu k ostatním řek rodinám

Je třeba si položit jednu závažnou a základní otázku: Je vůbec oprávněné a prospěšné, aby v církvi existovala taková rozmanitost duchů a spiritualit. Když se soustředíme jen na určité aspekty evangelního poselství a církevního křesťanského života, nebude to pro nás znamenat, že si zužujeme svůj vlastní obzor? Neznamená to, že se odsuzujeme k tomu, že nebudeme moci evangelium v jeho plnosti, a tím se odloučíme od velkého proudu duchovy života v celé církvi? Není už překonané období zvláštností, které jsou často velice okázale dávávané najevo?

Tyto námitky si zasluhují naši pozornost. Už to, že si je klademe, upozorňuje na možné nebezpečí partikularizace duchů a spiritualit, na bezpečí zapomenout na základní všeobecné nasměrování, na nebezpečí, které spočívá v uzavírání se do svého bohatství s pocitem soběstačnosti, a úplně zapomenout na bohatství jiných.

Můžeme dát dvě odpovědi, první je rázu historického a církevně učitelského, druhá rázu skripturálního a teologického.

a) Pozitivní mínění koncilu

Při řešení tohoto problému máme především k dispozici autoritu Druhého vatikánského koncilu, který nám udává správnou perspektivu a řešení. Dokument *Perfectae caritatis* v čl. 2 potvrzuje: "Je výhodou pro samu církev že jednotlivé církevní instituty mají vlastní povahu a poslání. Proto je třeba věrně interpretovat a zachovávat ducha i cíle zakladatelů."

Pokoncilní dokument *Ecclesiae Sanctae* ještě více upřesňuje aplikační normu: "Pro dobro církve ať se jednotlivé instituty snaží nefalšovaně poznávat svého prvotního ducha, aby se jeho věrným zachováváním řeholní život očistil od cizích prvků a zbavil se prvků překonaných" (IL 16. 3). Koncil vůbec nemíní potlačovat nebo oslabovat ducha charakteristického každému institutu. Naopak požaduje, aby očištěný zazářil v novém světle. Církev se raduje z toho, že v ní existuje duch benediktinský, františkánský, duch sv. Ignáce, duch P. de Foucaulda atd.

Koncil také udává směrnice, které je třeba dodržovat. Především je to požadavek přispívat k dobru celé církve. Institut musí rozvíjet svého vlastníka ducha bez žárlivé péče, se kterou by se snažil odlišovat od jiných, nebo je dokonce ignorovat. Každý institut musí s pokorným duchem sloužit v jistotě, že autenticky přispívá k většímu bohatství církve, a žít spolu s ostatními ve vzájemné úctě a radosti.

Starostlivá péče o celek je tedy základem každého jednotlivého ducha. Kdo se připojil k takovému duchu, chce se vlastně úžeji připojit k celé církvi hlubší realizací určitých aspektů jejího tajemství. Chce žít evangelium se zvláštním důrazem na určitou evangelní hodnotu.

b) Důvody pro existenci různých duchů

Přijmout toto chápání znamená shodnout se se skripturálním pojetím různých charismat, která

prospívají jedinému tělu církve (1 Kor 12). Tento postoj je zároveň ve shodě s teologickým chápáním katolicity církve, nebo alespoň jednoho jejího aspektu (srov. LG 13 c a 12 c). Skutečnost, že církev je katolická znamená, že církev je schopná i povinná uskutečňovat jednotu, která není uniformitou, ale je jednotou v plnosti, v níž jsou zahrnuta lidská i božská tajemství ve své mnohotvárnosti. Rozličnost duchů patří k povaze svatosti a života církve.

Je to mimořádná plnost Božího tajemství v Kristu se svým bohatstvím protikladů. Aniž bychom přehlíželi nebo obětovali tuto plnost, je třeba, aby někteří zdůrazňovali Boží transcendenci a obdiv, který si Bůh zasluhuje, jiní zase Jeho imanentnost, Jeho blízkost, když z nás chce mít své děti a přátele. Je nezbytné, aby někteří zdůrazňovali Boží všemohoucnost, před níž jsme neužitečnými služebníky, druzí zase Jeho slabost, pro kterou jakoby nás potřeboval. V křesťanském učení stojí na jedné straně odloučení, radikální chudoba a na druhé straně hodnota stvoření a vůbec všechna dobra lidské společnosti.

Proti sobě stojí kříž a smrt a na druhé straně vzkříšení a život atd. Jedná se o rozmanité aspekty, ne o částečný výběr.

Také člověk ve své historické mnohotvárnosti je zdrojem rozmanitostí. Evangelium je jenom jedno, jeden je křesťanský život, jedna je spiritualita našeho křtu v církvi. Toto všechno přijímají a prožívají lidé s různými povahami, z různých skupin, z odlišných kultur, v různých historických obdobích a na místech, kde činnosti přijímají podobu tisíce různých forem. Právě v takové situaci se realizuje evangelium a křesťanský život, tak jak to chtěl a jak to uznává sám Bůh.

Proto, kdybychom chtěli rozmanitost jednotlivých duchů odstranit a chtěli zachovat jen jediného ducha a uniformního člověka, znamenalo by to hlásat, že jen velká a nediferencovaná skupina může být obrazem Krista a být církví s celou její svatostí. Ale právě naopak, bohatou plnost člověka, kterého Kristus posvěcuje, úžasným způsobem vytváří právě tato různorodost duch. Klademe na ně jediný požadavek: aby zůstali otevření pro celek a aby nezapomínali, že rozmanitost i jednotu inspiruje v tomtéž čase jediný Duch. Našemu živému Bohu se nikdy nelíbila uniformita, sériová výroba. Celý stvořený vesmír i celé dějiny dokazují, že Bohu se líbí rozmanitost, která je harmonická a to je právě tajemství Jeho bytí).

c) Je možné žít současně více duchů?

Odpověď vyžaduje upřesnění některých aspektů.

Nejdříve chceme říci, že na tak vitálním poli není třeba zavádět příliš přesné hranice, které by mohly vypadat uměle. Především nemůžeme vymezovat hranice Duchu Svatému. Na křesťanské osobnosti mohou současně zapůsobit nejrozmanitější aspekty křesťanského tajemství i křestního poslání. Proč by se salesián nemohl inspirovat bohatstvím františkánského ducha nebo ducha sv. Ignáce?

Další skutečností, kterou si musíme uvědomit, je to, že v bohaté rozmanitosti duchovních rodin existuje příbuzenství. Sám Don Bosko se cítil velmi 'blízko sv. Františku Saleskému, sv. Filipovi Neri, sv. Vincentovi de Pauli.

Je třeba konstatovat rozdíl mezi dvěma typy duchů. Jeden typ inspiruje křesťanský život ve svém celku, aniž by vyjadřoval nějakou speciální činnost (duch benediktinský, františkánský). Druhý typ je úzce spjat s nějakým zvláštním činným posláním (naš případ). Vzájemné obohacování a vztahy jsou jednodušší uvnitř téhož typu. Tímto způsobem může salesián žít svoji apoštolskou horlivost u sv. Ignáce a sv. Františka Xaverského a nebude mít žádné těžkosti angažovat se na konferencích sv. Vincence de Pauli.

Přece však ve většině případů (a to je naše třetí připomínka) určitá plnost ducha, kterým se člověk inspiruje, činí zbytečným uchýlovat se k jinému duchu.

Je také výhodnější bez přestání prohlubovat vlastního ducha a dostatečně z něho žít, tak aby prozařoval vnitřní život a vnesl do něho blahodárnou jednotu a stálost v orientaci, která znemožňuje rozptylování sil na všechny strany. Myslím, že salesián věrný svému duchu má z čeho žít svou duši a podle čeho řídit svoji činnost. Stačí vědět, že "salesiánská činnost" se zdaleka v tomto duchu neomezuje jen na "salesiánská díla" a "salesiánské skupiny". Salesián může žít svého ducha v každém díle a v každém seskupení, které mu dovolí vyjádřit přednostně lásku mladým, prostému chudému prostředí.

C. Potíže při vymezení salesiánského ducha

Je třeba ještě se zmínit o obtížích, se kterými se setkáváme při naší úvaze. Přesto nemusíme ztrácet odvalu. Uvedme si několik důvodů, kvůli nimž se každá studie obdobná naší bude setkávat s problémy.

- První důvod:

Duch patří do řádu života, není projevem ani produktem myšlení. Duch se žije, zkouší a předává živým způsobem. Nemůže být uzavřen do formule ani do přesné a úplné definice. Nanejvýš může být "popsán". Vždyť nelze přesně vyjádřit bohatství ducha, který se představil prostřednictvím života všestranného světe.

- Druhý důvod:

Je nezbytné citlivě rozlišovat mezi duchem samým a jeho historickým ztvárněním: duch je vždy vyjádřen a prožíván v konkrétních historických formách, které jsou podmíněny sociálně-kulturním prostředím včetně doktrinálních a pastoračních názorů doby i místa. Můžeme ještě dodat, že duch je v každém okamžiku vyjádřen v jednom znění, což má tu výhodu, že je ztělesněn ve své konkrétnosti, ale zároveň i tu nevýhodu, že není vyjádřen komplexně. Můžeme a dokonce musíme rozlišovat na jedné straně životní jádro, podstatu ducha, a na druhé straně historický a místní obal, který se nezbytně mění. A toto rozlišení je velice obtížné. Nelze na prání pohled odhadnout, zda určitý prvek patří k trvalé podstatě ducha, nebo je pouze jeho vedlejším projevem. Navíc nemáme zatím k dispozici nezbytné studie historické, psychologické a sociologické. Don Bosko vyjádřil svého ducha v teologickém kontextu své doby. Jak např. hodnotit jeho způsob výkladu těžkého hříchu, smrti, oddanosti papeži atd.? Naše aggiornamento spočívá právě v tom, že vyjádříme salesiánského ducha adekvátně doktrinálnímu a duchovnímu kontextu dneška, podle požadavků doby i místa. Věříme proto, že všechny vyjmenované obtíže se dají alespoň zčásti překonat.

První důvod, který jsme zde uvedli, není jen zdrojem obtíží, ale obsahuje zároveň podnět k řešení: salesiánský duch dnes žije! Církev sama dnes žije harmonii se svým ženichem, Kristem, v díle Ducha Svatého. Podle této zkušenosti víry a lásky, v níž předává evangelium, chápe církev křesťanského Ducha a interpretuje ho podle znamení a potřeby doby. Analogickým způsobem žije dnes salesiánská rodina v Kristu ducha, kterého v původním pojetí prožíval Don Bosko. Tentýž duch, který inspiroval zakladatele, inspiruje jeho rodinu v kontinuitě jediného charismatu. Myslím, že všichni dnešní salesiáni, y i my, s použitím vlastní živé zkušenosti mohou být "uvedeni do pravdy" (Jan 16-13) života svého zakladatele a do historie jeho rodiny. Inspirování tímto autentickým zážitkem budou schopni podle dnešních potřeb aktualizovat svého ducha.

Chceme ještě upozornit, že pracujeme na základě omezeného poznání i zkušeností. Neděláme si nárok na to, že by se nám podařilo představit salesiánského ducha dokonalým, komplexním a konečným způsobem. Naše zpracování má hodnotu relativní. Podstatné je, aby zůstalo pravdivé.

Doufáme, že i příští generace bude na základě nových zkušeností opatrovat tento pokus a dojde k dalšímu obohacení salesiánského ducha.

Poslední důležitá připomínka: Pochopení salesiánského ducha se neobejde jez určitého osobního prožitku tohoto ducha, samozřejmě pod vedením Ducha Svatého. Prosebná modlitba k Duchu Svatému není tedy okrajovou záležitostí právě naopak - praní nutnou podmínkou.

Náměty pro eventuální diskusi ve skupině:

Salesiánský duch, bohatství církve.

1. Souhlasíme s navrženou definicí salesiánského ducha? Zdá se nám správný a přijatelný rozdíl mezi spiritualitou (úzce vymezenou) a salesiánským duchem?
2. Snad už jsme slyšeli námitku "uzavírání se do sebe", která směřuje proti těm, kteří následují určitou spiritualitu. Za jakých podmínek je oprávněné, nebo dokonce prospěšné v zájmu věci i církve následovat určitý typ spirituality?
3. Co si představujeme pod skutečností spokojit se s následováním jediného ducha? Anebo naopak je lépe inspirovat se více než jedním? Jak spojit dohromady fakt, že jsem salesiánským spolupracovníkem a součástí aktivním členem skupiny Katolické akce?

4. Jsme si vědomi toho, že duch existuje proto, aby se v něm žilo, aby zakoušel? A že tedy každá studie nebo rozjímání o salesiánském duchu, se odvolává a zároveň požaduje aktivní salesiánský život? ("Praktický realismus" je také částí salesiánského ducha.)

SALESIÁNSKÝ DUCH A JEHO ÚSTŘEDNÍ PRVEK – APOŠTOLSKÁ LÁSKA

A. Apoštolská láska, živá duše salesiánského ducha

1. Důležitost výběru ústředního prvku

Nyní přistupujeme k ústřednímu tématu naší úvahy o duchu. Je relativně jednoduché vyložit salesiánského ducha vyjmenováním řad charakteristických vlastností: salesián je velkodušný, veselý, odvážný atd. Spíše se mi zdá, že k pochopení ducha je třeba pochopit „ústřední inspiraci“ podobně jako duše oživuje celé tělo a utváří tak jeho složitou jednotu. Musím se proto pokusit proniknout do duše Dona Boska a vlastně každého salesiána (ať už kněze, koadjutora nebo spolupracovníka) a vybrat ten prvek, který se zdá nejvhodnější pro vysvětlení člověka, díla a „stylu života a činnosti“, které“ jsme definovali ducha. Je jasné, že toto úsilí musí být důkladně promyšleno, protože volba základního prvku je rozhodující. Pokud je tento výběr „pravdivý“, tzn. je v souladu se skutečností, pak jsme spolu s naší studií na správné cestě. Pokud je náš výběr nepřiměřený a nevhodný, pak bude mít negativní důsledky i pro náš život. Možná, že jste už vytušili, že jsme hned zpočátku poukázali na prvek, který byl rozhodující pro Dona Boska i pro jeho zájmy.

2. Souhrnná odpověď

Naštěstí mám jistotu, že vám budu moci zodpovědně předložit základní prve salesiánského ducha, protože zvláštní generální kapitula právě o tomto bodě uvažovala a odpovědí je článek 10 nových Stanov SDB, který říká:

„Našemu poslání odpovídá styl života a činnosti, kterému nás naučil Don Bosko. Základem salesiánského ducha je apoštolská láska, charakterizovaná mladistvým dynamismem, který se tak silně zračí na našem zakladateli a u počátků naší společnosti. Je to apoštolské nadšení, které působí, že hledáme duše a sloužíme pouze Bohu.“ Upřesníme nejdříve tři věci:

- a) Jedná se o lásku nazývanou v Písmu řecky agape, latinsky dilectio neb caritas. Caritas je označení lásky k Bohu a k těm, které Bůh se sebou spojuje. Caritas se stává naším způsobem lásky, když se s vědomím vlastní hříšnosti od Boha učíme, jak máme milovat. Není to láska instinktivní, která se dá snadno vysvětlit jako egoistické hledání sama sebe. Je to láska, jejímž prostřednictvím Bůh definuje sám sebe: láska, která je aktivním sebedarováním, která tak jasně zářila v Kristu, která nám byla dána jako nové křesťanské přikázání (Jan 13, 34) a kterou Duch Svátý naplňuje naše srdce (Řím 5, 5).
- b) Jedná se o lásku apoštolskou, (zn., že je účastí na poslání Kristově i apoštolů. Má poslání rozšiřovat Království Boha Otce: „Jako mne poslal Otec, i já posílám vás“ (Jan 20, 21). Caritas tedy zahrnuje lásku k Otci i Synu, pro něž chceme sloužit království, a lásku k bratřím, kterým chceme nabídnout toto poselství i věčnou spásu: „hledat duše a sloužit pouze Bohu“.
- c) Jedná se o apoštolskou lásku s mladistvým dynamismem. Všechny náboženské instituty povoláné k apoštolátu mají apoštolskou lásku jako základní prvek. Ale pro nás má tato láska zvláštní povahu. Je to nadšení, vroucnost, oheň, horlivost, která se nemůže potlačit. Je to láska žhavá, štědrá, radostná, dynamická jako naši mladí, jimž je především určena. Řekl bych dokonce, že je to láska trochu bláznivá, utopická, zarážející lidi příliš moudré a žijící zvykově. O tomto salesiánském znaku však budeme ještě mluvit. Připomeňme jenom, že sv. Pavel říká: "Pošetilá věc Boží je moudřejší než lidé" (1 Kor 1, 25) a že Don Bosko byl považován za blázna.

3. Přirozené důsledky našeho výběru

Dříve, než začneme s podrobnějším vysvětlením, musíme konstatovat, že spolehlivé hlasy již dávno potvrdily ústřední hodnotu této apoštolské lásky. Na prvním místě v církevní liturgii o svátku Dona Boska 31. ledna prosíme mešní modlitbě, "abychom byli zapálení týmž ohněm lásky" a mohli jen proto jako "on hledat duše a sloužit Bohu". Již dlouho salesiáni každé ráno slibují ve svém zasvěcení Panně Marii Pomocnici "pracovat vždycky k větší slávě Boží pro spásu duší a následovat hořící lásku svého svatého zakladatele". Rovněž ráme výrok Pia XI: "Don Bosko je titán lásky". Pavel VI. řekl při audienci dne 3. 12. 1971: "Don Bosko našel své tajemství v lásce, která je souhrnem jeho charitativního díla".

A především stojí za povšimnutí, že Don Bosko zcela spontánně vyjádřil roji apoštolskou duši životním heslem: "Pane, dej mi duše a ostatní si vezmi". To je také vyjádřeno v jeho zakladatelském úmyslu. Pro objasnění uvedeme pouze dva nejvýznamnější texty. Don Rua vyprávěl, že i sám název salesiáni byl vybrán ve vztahu k oné lásce (caritas). "Večer, dne 26. 1. 1854 jsme se shromáždili v pokoji Dona Boska. Don Bosko nám navrhl, abychom s pomocí našeho Pána a sv. Františka Saleského zkusili praktické cvičení lásky k bližním. Od tohoto večera všem těm, kteří se tímto způsobem cvičili v lásce, byl vybrán název salesiáni" (Salesiánský archiv 1932, Rua).

Druhý text je jednoduché původní znění prvního článku stanov, které Don Bosko poslal do Říma v r. 1864: "Cílem této Společnosti a jejích členů není nic jiného než sjednocení ve společné práci k větší slávě Boží a pro spásu duší podle výroku sv. Augustina *Divinorum diviniestimum est in lucrū animarū operari*." Nejbožstější z Božích věcí je práce pro dobro duší (MB 7, 662). Poslední věta je velice zajímavá, neboť nás vede k hlubšímu pochopení ústřední hodnoty lásky pro Dona Boska.

B. Apoštolská láska jako základ života i duše Dona Boska

1. Jednota, charakteristická pro osobu i život Dona Boska

Více než částečná svědectví nebo autorizované posudky svědčí samotný život Dona Boska, v němž beze všech pochybností stojí v centru všeho horlivá apoštolská láska. Když zpětně přehlédneme celý běh jeho života, dojde nás jedna věc: jeho jednota, jasnost jeho hlavního směru nebo, jak říkají psychologové, jednota jeho životního projektu.

Často se setkáváme s velkými postavami, kterým trvalo velice dlouho, než našly svůj úkol určený Prozřetelností. (V Lyonu jsem potkal zakladatele týdne modliteb za jednotu křesťanů P. Couturiera, který našel své povolání ve svých 55 letech.) Velkým osobnostem často rušily vykonané dílo nedostatky ve vzdělání nebo těžké vady charakteru. Don Bosko patří v dějinách mezi nejhezčí příklady dokonalého souladu mezi člověkem a jeho dílem. Byl to muž podivuhodně Bohem obdarovaný, připravený pro své dílo. Od prvních let se mu otvírala jediná cesta, která se rozvíjí s mimořádnou věrností prvotnímu směru, aniž by musela být opravována. Podle výstižných slov jednoho francouzského básníka byl jeho život "snem mládí (spíše dětství od 9 let) uskutečněným v dospělosti". Všechna energie, všechny přirozené i nadpřirozené dary Jana Boska dítěte, chlapce, mladíka, dospělého muže i starce směřují ke splnění jednoho díla apoštolské lásky: spásy mládeže, zvláště chudé. Don Rua o něm řekl: "Neudělal krok, nepronesl slovo, neúčastnil se činnosti, jejímž cílem by nebyla spása mládeže. Skutečně mu nezáleželo na ničem jiném než na duších." (Okružní list Dona Ruy 29. 1. 1896.) Jsem přesvědčen, že jen zřídka můžeme potkat bytost od mládí tak úplně a trvale věrnou svému plánu, jako byl Jan Bosko věrný svému poslání lásky.

Znám jeho práci, kterou vykonal během 47 let kněžství. Založil apoštolskou rodinu žijící ve třech sdruženích: salesiány, dcery Panny Marie Pomocnice a spolupracovníky. Dal postavit tři velké kostely, měsíčně vydával časopis, napsal sto svazků knih, založil 72 salesiánských domů, zorganizoval 8 misionářských výprav, vykonal diplomatická poslání mezi Svatou Stolicí a italským dvorem, cestoval, kázal, nepřetržitě zpovídal, měl dny nabitě prací od půl páté ráno do 23 hod. večer. A to všechno dělal s fantastickou důvěrou, s optimismem a se strhující radostí.

Jeden francouzský moralista řekl: Bez vášnivého nadšení se neudělá nic velkého. Don Bosko byl nadšenec, ale byl nadšen opravdu vznešenou vášní, apoštolským nadšením v plném smyslu

slova. V historii církve patří mezi největší dělníky království Božího, ze stejného kořene jako sv. Pavel, sv. Ignác, František Xaverský, sv. Vincenc de Pauli, mých apoštolů.

2. Tři postřehy apoštola tohoto typu, zkrátka jeden z největších

Pokusíme se podrobněji analyzovat apoštolský dynamismus, který výrazně poznamenal duši i život Dona Boska. Zdá se mi, že nejspíše můžeme všechno světlit pomocí tři základních postřehů odhalených prostřednictvím milostí a zkušeností.

a) Živé vědomí velikostí povolání spaseného člověka.

První věcí vysvětlující nezměrnou apoštolskou lásku Dona Boska je jeho intenzivní víra ve spásu člověka a navíc jeho jasná vize, která mu umožnila najít pro každého místo v Božím plánu. Byl zvyklý vyjadřovat vše docela jednoduše, ale přesto toto tajemství chápal velice živě. Když říkával: "Duše, zachránit duše, pracovat pro slávu Boží", uváděl konkrétně tajemství Krista Spasitele v celém jeho bohatství: každý člověk je svobodnou bytostí, schopnou lásky, té lásky, k níž nás Bůh bez našich zásluh zve prostřednictvím svého Syna: "Milování, nyní jsme Božími dětmi. Víme, že budeme podobni Jemu, neboť Ho budeme vidět tak, jak je" (Jan 3, 1-2). Nejmenší, nejpokornější z nás je náš "bratr, pro něhož Kristus zemřel" (1 Kor 8, 11), povoláný ke svobodě Božích dětí, k dialogu lásky s Bohem a k radosti věčné svatební hostiny. V tom spočívá podivuhodná velikost povolání každého člověka.

b) Živé vědomí bídy těch, kterým je tato spása těžko přístupná.

Předchozí prožitek kontrastuje s vědomím, že ve světě kolem nás je poznání a uskutečnění tohoto velkého povolání pro mnoho našich bratrů téměř nebo úplně nemožné. Jsou ubozí, zbaveni možností a jejich srdce, v jádru dobrá a bohatá, ohrožuje ztráta opravdového štěstí. Jsou ovečky ztracené a ovečky, jimž ztráta hrozí. Don Bosko dojat touto skutečností učinil bez váhání své životní rozhodnutí. Obrátil se k těm nejubožejším, ke třem kategoriím "chudých", které ho zaujaly nejvíc: dospívající mládež, zvláště ti, kteří jsou neopuštěnější, lidové vrstvy ještě neuvědomělé a opovrhované, a pohané, bez radostné zvěsti. Na počátku svého kněžství udělal s pomocí. Boží šokující objev, který navždy zasáhl jeho srdce - objev neuvěřitelné hmotné i duchovní bídy mladých turínských učňů. Viděl na vlastní oči všechno, o čem až do té doby přemýšlel, nebo jen snil. Stovky mladých lidí, osamělých a smutných, ohrožených vykořisťováním, vystavených neřestem a trestné činnosti. Tehdy Don Bosko přísahal, že právě jim obětuje svůj Život: "Slíbil jsem Bohu, že až do posledního dechu budu patřit chudým chlapcům." (MB 18, 258)

Pokud se pamatujete, při tomto objevu byl Don Bosko oficiálně druhým kaplanem u sirotek markýzy Barolové, významné turínské dámy vynikající stejně tak dobročinností, jako panovačností. Toto zaměstnání mu zajišťovalo stravu, ubytování a 600 franků ročně. Ale brzy ho každou neděli začalo navštěvovat 300 až 400 chlapců. Světec s nimi prožíval velmi namáhavé dny první kočovné oratoře. Během týdne jim hledal práci. Jedním slovem, zabíjel se a dílo paní markýzy tím trpělo. Tehdy mu markýza dala na vybranou: buď její dobře vychovaní sirotci, nebo jeho rošťáci. "Už jsem si vybral, paní, odpověděl Don Bosko." O vaše sirotky se stará již jeden kněz. Ale pro tyto chudé chlapce jsem tu jenom já. Zůstanu proto s nimi." Byt vyhozen na ulici bez jídla, bez ubytování, bez peněz. Jeho srdce však střežilo poklad: bídu i duše svých učňů.

Taková byla apoštolská láska Dona Boska k dospívajícím. Mládež je ve všech dobách slabá a také nešťastná, v nepevné a nejisté situaci. Dospívající nejsou již dětmi, ale nejsou ještě dospělí! A jsou ještě dvojnásob nebo trojnásob nešťastní, neboť jim různé okolnosti ztěžují jejich morální vývoj. Patří sem např. dědičné zatížení, neúplné rodiny, bída, vykořisťování a samota, špatné příklady nebo jednoduše chudoba a potíže s přípravou vlastní budoucnosti, aby se mohli zařadit do podivného světa dospělých. Don Bosko si zvolil cesiu k těmto slabým, o něž se nikdo nestaral, aby jim pomohl uskutečnit jejich velké povolání být lidmi a dětmi Božími.

c) Živé vědomí účinnosti apoštolské práce

Třetí pohnutkou, která napálila a udržovala oheň apoštolské lásky, bylo živé chápání odpovědnosti, kterou Pán ponechává apoštolovi, odpovědnosti za udělenou svobodu a velkodušnost. Bůh by

nepochybně mohl udělat všechno sám, sám uskutečnit plán spásy. Zůstane vždy pravdou, že prvořadou a základní roli hraje Jeho milost. Ale Bůh Otec je protikladem paternalismu. Povolává si spolupracovníky a svěřuje jim autentickou část díla spásy. Don Bosko uvěřil celou svou bytostí (a stejně tak každý salesián) ve vznešenost druhotných příčin, v nekonečnou hodnotu práce pro království Boží, v zodpovědnost každého lidského prostředníka, v reálný účinek každého apoštolského úsilí, ale současně také v hroznou následky každé nedbalosti. Určitě s chutí by si osvojil výkřik francouzského básníka Charlese Peguyho: 'Takové štěstí! Takové neštěstí! Na nás ubohých a hříšných záleží, zda bude, nebo nebude ve světě znít Boží slovo. Naší vinou může Bůh ztratit svoje stvoření. Může Mu chybět, až bude počítat své ovečky; může chybět Jeho lásce i Jeho bytí, může zklamat Jeho naději.' (Ch. Péguy: Tajemství druhé božské ctnosti, 1911). Mauriac říkal: "Když my nehoříme láskou, mnozí kolem nás umírají chladem."

Plodem lakového chápání je radost, hrdost, apoštolská horlivost, angažovanost všech sil a schopností pro apoštolskou práci, přijímání všech rizik i každé námahy. Horlivost pastorační lásky Dona Boska měla zmocňující se, dobyvačný, absolutní charakter jako každá pravá vášeň. To se odrazilo i v jeho hesle: "Da mihi animas, caetera tolle," což znamená: "Pane, dej mi duše, ostatní si vezmi." Je však možný i jiný výklad: "Odeber mi všechno, co nemá vztah k duším!" Usmívající se Don Bosko je náročným učitelem. Vykrucování, vypočítavost, kladení si podmínek nebo výhrad, hledání útěchy nebo prospěchu, to všechno směřuje proti salesiánskému duchu. Odpočívat se bude až v nebi, dřív ne! Don Bosko zemřel doslova udřený, vyčerpaný svou prací. Ale sloužit Bohu jako Don Bosko znamená vládnout, poznat hlubší radost. Avšak obětovat celý svůj život pro slávu Boží a pro dobro svých bratrů opravdu stojí za to.

Taková je v mých očích dynamická apoštolská láska, základ salesiánského ducha.

C. Srdce Ježíšovo, pramen a vzor apoštolské lásky

Na rty se nám s trochou úzkosti vkrádá ještě jedna otázka: Je vůbec možný lakový dar bez výjimečné milosti Boží, kterou byli obdařeni pouze světci? Odpověď nám poskytují dva texty z Písma, vzájemně se doplňující. „Beze mne nemůžete činit nic. Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten přináší mnoho ovoce" (Jan 15, 5) a apoštol Pavel souhlasí: „všechno mohu v tom, jenž mne posiluje“ (Filip. 4, 13). Bylo by zapotřebí udělat si čas a hluboce se zamyslet nad 15. kapitolou Janova evangelia, která tvoří jeden z vrcholů Písma. Vždyť Ježíš nám tak důrazně říká, že milovat nemůžeme bez Něho!

1. Podstata každé opravdové apoštolské lásky

Podstatné je pochopit, že autentická apoštolská láska nemůže pramenit z prostého soucitu, z jakéhosi dobrého instinktu, z lidumilnosti k postiženým na duši i na těle, abychom je zachránili a pozvedli a potěšili. Ale je to účast na samém životě církve, na její apoštolské lásce, která církvi umožňuje být tímto způsobem nástrojem spásy, "svátostí spásy světa" (LG k. 48).

Církev získává tuto lásku pouze od svého ženicha, od vzkříšeného Krista, "který vydal sám sebe v oběť za ni, aby ji posvětil, aby byla svatá a bezúhonná" (Efes 5, 25-26) a schopná lásky. Hlubinou Kristovy duše je právě jeho apoštolská láska. Jeho láska "poslaného" od Boha Otce k lidem pro jejich spásu. Jeho rozhodující realitou je být synem, a tedy vyjadřovat synovskou lásku. A protože je synem poslaným, tedy vyjadřoval synovskou lásku jako služebník a jako kněz svého Otce a zároveň jako starší bratr těch, pro něž byl poslán. V životě vzkříšeného Krista hoří oheň synovské lásky poslušné otce. A zároveň v Jeho srdci trvale hoří tentýž oheň bratrské lásky věnované lidem.

2. Don Bosko a salesián se spojují s Kristem

Žhavá apoštolská láska Dona Boska a každého opravdového salesiána nás přivádí k srdci Ježíšovu, "planoucí výhni lásky". Je úplně jasné, že právě odtud Don Bosko vycházel, i když přitom nepoužil příliš vyvrátené teologické nebo mystické pojmy. Stačí si vzpomenout na jeho první sen v 9 letech, v němž malý Honzík přijal poslání Krista, dobrého pastýře. V porotním znění čl. 1 stanov (kolem r. 1858) Don Bosko napsal: "Cílem této kongregace je sjednocení jejích členů, aby se zdokonalili napodobováním ctností našeho božského Spasitele, zvláště v lásce k chudé mládeži." Ve slavném

dopise z Říma (10. 5. 1884), v němž si Don Bosko stěžuje, že ve Valdoku byly opuštěny metody laskavosti, důvěry, neomezeného sebeodevzdávání, je obsažen tento úryvek: "Kdo chce být milován, musí ukázat, že miluje. Ježíš Kristus se stal malým s malými a nesl naše starosti. On je učitelem rodinně srdečnosti. Ježíš Kristus nalomenou třtinu nedolomil a doutnající knot neuhasil. To je váš vzor!" (MB 17, 3). Ohlasem tohoto pojetí je krásná pasáž v poselství Pavla VI.: Takový nesrovnatelný příklad křesťanského pedagogického humanismu má své kořeny v evangeliu, kde vidíme Krista, jak se ponižuje, aby povýšil stvoření k Bohu, jak se stal chudým pro chudé, aby pozvedl člověka k Pravdě a k Dobru, prostřednictvím vnější autority, která ukládá tíživý zákon, ale jako ten, který na základě rovnosti vlídně předkládá zákon Boží jako vyjádření lásky či jak podmínku naší spásy."

Je užitečné si všimnout, že se nemusíme dívat jen na Krista historického Krista, který se nám zjevuje v evangeliu, abychom v NĚM našli nejdokonalejší vzor apoštolské lásky. Tento pohled je potřebný, ale nestačí nám. Musí živou vírou přilnout ke Kristu dneška, ke Kristu, který žije, vzkříšený u Otce přítomen ve své církvi. Potom najdeme v NĚM, v Jeho srdci, jediný pramen celé apoštolské lásky. Musíme opakovat se sv. Pavlem "Caritas Christi urget nos". - "Láska Kristova nás popohání" (2 Kor 5, 15) a nechat růst naši lásku k NĚMU a našim bratrům. Musíme Krista nechat, aby se v nás zabydlel, a dovolit Mu, aby naším prostřednictvím v nás dále miloval svého Otce a s bratry.

Tato živá láska je zvláště závazná pro salesiány, aby mohli realizovat s povolání definované v čl. 2 nových stanov: "My, salesiáni Dona Boska, tvoří společenství pokřtěných, kteří poslušně volání Ducha Svatého, chtějí uskutečňovat v řeholním zasvěcení apoštolátní program našeho zakladatele: v salesiánském duchu být znamením a nositelem Boží lásky mladým, zvláště nejchudobnějším." Nechceme představovat a rozdávat svoji slabou lidskou lásku, ale lásku samého Boha.

Nakonec připomenu jednu událost ze života Dona Boska, pro mne velice významnou.

Don Bosko věnoval poslední roky svého života, svoji námahu a poslední síly stavbě římské baziliky zasvěcené Božskému Srdci Páně, lásce Krist Spasitele! Tato skutečnost vrhá jasné světlo na celý jeho život, odhaluje jeho nejhlubší zdroj. Rozumím tomu, proč Don Bosko při slavení mše v této bazilice dne 16. 5. 1887 plakal a 20 krát musel obřad přerušit. Později t vysvětlil tím, že všechno znovu viděl a všechno pochopil (MB 18, 340).

Také my musíme porozumět jedné věci a položit si jednu otázku: Co j měřítkem salesiánského ducha? Měřítkem našeho salesiánského ducha je n práním místě míra naší apoštolské lásky, způsob naší reakce na okolní svět, který už neví, kam jde, míra naší žízně po království Božím, žízně čerpané Srdce Ježíšova.

Náměty pro diskusi:

Salesiánský duch a jeho ústřední prvek - apoštolská láska

1. Souhlasíme s tím, že horlivá apoštolská láska je nejnápadnějším prvkem osobnosti Dona Boska i salesiánského ducha? Můžeme nějak upřesnit tento pohled?

2. Domníváme se podle své vlastní apoštolské zkušenosti, že živé chápe velikost povolání každého člověka:

- bídy těch, kteří jsou zbaveni možnosti své povolání uskutečňovat

- vznešenosti a činnosti apoštolské práce

jsou nezbytné pro udržování salesiánské lásky? Je snad některý z těchto tří úkolů důležitější než ostatní? Máme praktické prostředky k tomu, abychom si tyto skutečnosti uvědomili?

- Do jaké míry jsme přesvědčeni, že naše apoštolská láska se octne "na suchu", když budeme spoléhat pouze na vlastní Bílý? Uvědomujeme si, že bezpodmínečně potřebujeme čerpat ze živého pramene, jímž je Kristus? Snad už máme v tomto bodě i nějaké zkušenosti.
- Máme ještě další připomínky do diskuse?

EVANGELNÍ HODNOTY SALESIÁNSKÉHO DUCHA

Řekli jsme si, že dynamická pastorační láska je základním prakem salesiánského ducha. Svůj vzor a pramen nachází v Ježíši Kristu. O této skutečnosti si musíme nyní promluvit důkladněji.

Sv. Pavel nám v dopise Efesanům říká, že Kristova láska je tajemstvím nevystižitelného bohatství"

(Ef 3, 8) a jednou z nejvzácnějších milostí, které Kristus dopřává svým následovníkům, je nepochybně stále větší poznání Boha. Třebaže "převyšuje všechno poznání", v poznání Jeho mimořádných dimenzí je možno dělat pokrok a snažil se změřit jejich "šířku i délku, výšku i hloubku" (Ef 3, 18-19).

Ale sv. Pavel dodává, že taková milost je dílem Ducha Svatého seslaného Otcem: "Dej vám Otec z bohatství své velebnosti skrze svého Ducha sílu nitřně zesílit, aby Kristus přebýval skrze víru ve vašich srdcích. Tak budete, schopni pochopit." (Ef 3, 16-18)

Právě prvním dílem, které Duch Svatý tvoří svými charismatickými dary, je osvícení (iluminace). Osvícení umožňuje vidět a pochopit, nechává moudře ochutnávat, pomáhá, aby se v myslích i srdcích zakořenila pevná rozhodnutí, která jsou projevem osobnosti, vedou k aktivitě a zvláštním způsobem "vedou celé pravdě" Kristově a Jeho radostné zvěsti (Jan 16, 12-15).

Tato skutečnost se projevila zvláště intenzívně na Donu Boskovi, jemuž Duch svatý daroval společně s milostí zakladatele vlastní charisma "moudrostí", vyučování a svědectví. "Bůh mu dal moudrost," říká vstupní zpěv o liturgickém, svátku Dona Boska. Duch Svatý pověřil Dona Boska nejen specifickým posláním, když ho zapojil do velkého proudu lásky vyvěrající z Kristova srdce, ale učinil ho i citlivějším k určitému bohatství a dimenzím této lásky, citlivějším na určité aspekty Kristova života a učení podle evangelia. Všechno potřeboval pro své dílo, které měl vykonat. V galerii světců zdůrazňuje Don Bosko jisté rysy Kristovy tváře a dává vyniknout některým záchvěvům Jeho srdce.

Jednou z našich největších povinností jako duchovních synů Dona Boska pochopení salesiánského ducha v celé jeho hloubce. Znamená to vlastně pomocí Ducha Svatého objevit evangelní potřeby, chápání i divy našeho zakladatele. Musíme tedy vymezit s největší přesností evangelní kořeny a inspirace salesiánského ducha. To všechno neděláme kvůli tomu, abychom měli čistě intelektuální požitek z dobře zpracované historické studie, ale abychom prožívali bohatství evangelia v kontextu naší současné každodenní zkušenosti. Musíme tedy objevovat a stále aktualizovat. Don Bosko uměl v své době číst evangelium „salesiánský“.

Podle jeho příkladu a pod jeho vlivem, v jeho světle a synovském duchu musíme číst evangelium pro svůj život i my.

Mimořádná salesiánská generální kapitula se věnovala studiu této důležité skutečnosti. A výsledkem tohoto studia se stal překrásný čl. 11 Stanov SDB, který nám může vhodně posloužit jako východisko pro naši další úvahu: "Tato láska (salesiánská) nalézá svůj model a svůj zdroj v samém srdci Kristova, který byl poslán Otcem a který se strávil horlivostí pro Jeho dům (Jan 2, 17 Podle příkladu Dona Boska budeme při četbě evangelia velmi citliví na některé Pánovy rysy. Je to Jeho vděčnost Otci za dar Božího povolání ke všem lidem Jeho zalíbení v malých a chudých, Jeho horlivost v kázání, uzdravování zachraňování v naléhavé přípravě na přicházející království, Jeho metodou dobrého Pastýře, který se zmocňuje srdcí tichostí a sebedarováním, Jeho touhou sjednotit učedníky v jednotě bratrského společenství."

„Tyto evangelní hodnoty ožívují náš duchovní život a naši apoštolskou činnost.“

Tím je načrtnut náš program. O těchto pěti velkých součástech "salesiánského evangelia" můžeme říci jen několik slov. Duch Svatý pomůže každému z nás meditací je prohloubit. Předkládám je jako objev pěti Božích divů, které je třeba neustále znovu objevovat. Prý existuje 7 divů světa. Nám stačí "pět divů salesiánského evangelia". Každý z nich osvětlíme nějakým nejvhodnějším evangelním textem.

1. Div Božího otcovství

V onu hodinu zaplesal v Duchu Svatém a řekl: 'velebím Tě, Otče, Pane nebe i země, žes tyto věci skryl před moudrými a učenými a žes je zjevil maličkým; ano, Otče, protože se Ti tak zalíbilo. Všechno je mi dáno od mého Otce. A nikdo nezná, kdo je Syn, leda Otec; a nikdo (nezná), kdo je Otec, leda Syna komu by to chtěl Syn zjevit" (Lk 10, 21-22). "Kdybys znala dar Boží i toho, který ti praví. On by ti dal živou vodu" (Jan 4, 10).

"Otče, ochránil jsem ve Tvém jménu ty, které jsi mi dal, aby měli moji radost v sobě úplnou" (Jan 17, 12-13).

a) Don Bosko. Liturgie definuje Dona Boska jako otce: "Bože, ve své církvi j povolal Dona Boska jako otce a učitele mládeže - Patrem et magistrum." Zde by se mohla udělat dlouhá úvaha ukazující, jak základní místo zaujímá tajemství otcovství (to si zaslouží pozornosti zvláště v dnešní době, kdy otcovství je násilně popíráno) v životě Dona Boska, sirotka bez otce c svých 4 let, kněze, vychovatele a otce množství sirotků.

Je to otcovství, které zůstává úzce spojeno se svým nejvyšším zdrojem, Bohem Otcem, "z něhož - říká sv. Pavel - má své bytí každá rodina na nebi na zemi" (Ef 3, 15).

Toto otcovství je spojeno s evangelní představou Boha Otce, jak o něm vyprávěla svému synkovi už maminka Markéta. Don Bosko v trvalém spojení s Bohem často rozjímal štědrost Boží otcovské lásky. Bůh započal nezměrný plán spásy. Bůh dává každému mimořádné povolání k adoptivnímu synovství (o tom jsme již mluvili v předcházející přednášce).

Z této zkušenosti vznikly dva vzájemně podmíněné postoje Dona Boska:

- mít duši dítěte pro Boha Otce svěřující se plně důvěře Jeho Prozřetelnosti a žijící ve stálé vděčnosti.
- mít duši otce ve jménu Božím pro svěřené chlapce a mládež, kterým chtěl odhalit toto Boží otcovství a velikost jejich vlastního synovského povolání.

Don Lemoine říká: "Kolik jich ve styku s Donem Boskem poznalo, co to je otcovská láska!" (MB 3, 361; 4, 335). A my dodáváme: a kolik jich jeho prostřednictvím poznalo lásku Boha Otce.

b) To nás přivádí k samému Kristu a k nejhlubšímu základu jeho duše, k "synovství". Podstatou evangelia je synovský duch, protože esenciální částí Kristova tajemství je Jeho Božské synovství, Jeho synovská láska ke svému otci, z níž Ježíš přijímá sílu ke službě lidem.

Připomeňme si kázání na hoře a velekněžskou modlitbu (a celé evangelium sv. Jana). Ježíš žije v neustálé těsné blízkosti se svým Otcem, raduje se Jeho plánu spásy, trpělivě zjevuje svého Otce lidem ("Nikdo nezná Otce, jenom Syn"), v lidech spatřuje ty, "které mu Otec daroval", aby je miloval jako bratry a spasil je. Jsem přesvědčen, že právě Don Bosko se hluboce sjednotil s tímto rysem Kristovy duše.

c) A věřím, že je to jedna z největších inspirací našeho salesiánského ducha. Přečtěte si společně mešní texty ze svátku sv. Jana Boska, vyzařuje z nich intenzivní synovské ovzduší. O Donu Boskovi se v nich říká, že "doufal proti vši naději, že se stane otcem (jako Abraham) početných národů" (antifona k přijímání). Požaduje, aby "naš život byl neustálou Boží chválou" (modlitba nad dary) a abychom žili "v neustálé vděčnosti" (modlitba po přijímání). Epištola nás ujišťuje, že Bůh radosti a pokoje bude s námi.

Základem štěstí a radikálního optimismu každého salesiána je vědomí, že je synem Božím a zároveň dítětem v Boží náruči. A tento pocit. Boží otcovské lásky je také pramenem jeho horlivosti.

I ten nejpokornější a nejmenší je Bohem milován a povolán. Salesián má vlastní způsob pohledu na mládež i svůj způsob, jak se k ní přiblížit. Touží každému říci "Kdybys znal Boží dar a tu živou vodu, po níž ve skrytosti cítíš žízeň a kterou já ti mohu v Jeho jménu nabídnout!"

2 - Div Božího zalíbení v malých a chudých

"Kdo přijme jedno z takových dětí ve jménu mém, mne přijímá. Běda tomu, kdo by pohoršil jedno z těch maličkých! Nechte děti přijít ke mně." (Mk 9, 36-37, 42; 10, 13-16). "Ježíš se s láskou podíval na mladíka" (Mk 10, 21, srv. Mt 19, 20). "Blahoslavení chudí duchem, tiší, kteří lační a žízňají po spravedlnosti" (Mt 5, 3-6). "Duch Páně mne pomazal a poslal mne zvěstovat evangelium chudým" (Lk 4, 18).

a) Je jasné, že Don Bosko se cítil povolán k malým a chudým, k opuštěné mládeži, k těm nejslabším, kteří nejvíce potřebují pomoci (toho jsme si všimli již v předcházející přednášce). A vtom vědomě plnil evangelium a jeho blahoslavenství.

V úvodu ke stanovám z r. 1875 Don Bosko napsal: "Salesián se stává chudým, aby se stal bohatým v Ježíši Kristu. Následuje příklad svého Spasitele, který se narodil chudý, žil v odříkání a zemřel nahý na kříži." A v malých lidech, které přijímal, snažil se přijímat Krista - malého a chudého. Sám říkával:

"Je to přece Ježíš - ale v osobě těchto chudáků." (MB 13, 609).

"Jednejme s chlapci, jako bychom jednali s chlapcem Ježíšem, kdyby bydlel v našem ústavu (MB 14, 847). A ještě: "Chlapci jsou Ježíšovou a Mariinou radostí" (MB 18, 482).

b) Tak nás Don Bosko přivádí až ke Kristu, který byl nepochybně poslán pro všechny, ale étery se nechal přednostním způsobem přitahovat malými a chudými. Zdravá exegeze objasňuje, že tyto dva evangelní termíny, malý a chudý, neoznačují na prvním místě biologickou kategorii nebo sociální postavení. Vyjadřují kategorii duchovní. V evangeliu je "malý" ten, kdo se nepokládá za učeného ani za moudrého před Bohem, ale jehož přímá a prostá duše přijímá pozvání Boží moudrostí (srv. Přísl 1, 4; Mt 11, 25). "Chudý" je v evangeliu ten, kdo nespolehá na svou lidskou moc a jehož pokorná duše žíznicí po nekonečných duchovních hodnotách umí přijímat Boží pomocnou ruku. Obě skupiny, malých a chudých, společně potřebují pomoc, a jsou proto předurčeny pro Boží království a pro Jeho dílo spásy. Zůstává pravdou, že tyto dvě "duchovní" kategorie se viditelným způsobem projevují v mládeži a v lidech opravdu chudých. Jejich věk a sociální postavení přispívají k pokoře. Ježíš proto přijímá děti se zvlášť ohleduplnou láskou, a dokonce je dává dospělým za vzor (Mt 18, 1-6; toto evangelium se čte při mši sv. o svátku Dona Boska). Sám Kristus si vybral sociální postavení chudého a totéž požaduje na svých učednících.

c) Salesiánské poslání, jak ho chápal a žil Don Bosko, nás zavádí do evangelní atmosféry prostoty, do evangelní mystiky dětství a chudoby. Tento prvek je v harmonickém souladu s předcházejícím: rád bych řekl, že salesián, étery žije opravdově ve svém duchu, se plně ztotožňuje s dívkou Marií v Nazaretě, která ve svých 17 letech zpívala Magnificat: „velebí má duše Pána, že shlédl na svou nepatrnou služebnici. Prokázal sílu svým ramenem, rozptýlil ty, kdo v srdci smýšlejí pyšně, mocné svrhl s trůnu a ponížené povýšil, hladové nasycil dobrými věcmi a bohaté propustil s prázdnou" (Lk 1, 46-53). Salesián dostává nekonečnou milost žít s mladými a chudými, milovat je a sloužit jim. A proto má to štěstí, že si může zachovat srdce dítěte a srdce chudého.

3. Div účinné spolupráce na příchodu Království

"Musím se starat o věci svého Otce" (Lk 2, 50). "Ježíš procházel celou Galilejí, učil, hlásal evangelium, uzdravoval" Mt 4, 23; srv. 9, 35; 1, 4-5).

"Také jiným městům musím zvěstovat království Boží, neboť k tomu jsem byl poslán" (Lk 4, 43).

"Jakmile pak ušel zástupy lidí, měl s nimi soucit, neboť byli zmoření skleslí jako ovce bez pastýře. Tehdy řekl svým učedníkům: Žeň je sice hojná, dělníků málo. Jděte, nenoste měšec ani obuv a říkejte lidem: přiblížilo se k vám království Boží" (Mt 9, 36-37; Lk 10, 1-9).

a) Tyto úryvky evangelia jsou živým a viditelným tlumočením oné apoštolské lásky, kterou jsme odhalili jako základní prvek, na němž staví Don Bosko i jeho synové. Celý život Dona Boska je napodobením a pokračováním apoštolské horlivosti, kterou rozvíjel na svém pozemském životě Kristus. Don Bosko věnoval svoji horlivost ve prospěch mladých a chudých přátel. Stejně jako Ježíš, který se vždy považoval za poslaného od Otce, za zodpovědného za Jeho dílo, i Don Bosko si uvědomoval zodpovědnost za to, že ho posílá Otec, Kristus a Maria. Tato skutečnost se odráží už v jeho dětství. Dvanáctiletý Ježíš se staral o "věci" svého Otce, desetiletý Don Bosko se již staral o dobro svých kamarádů. Tato myšlenka pronásledovala Dona Boska po celý život. Dona Boska můžeme charakterizovat jako apoštola zcela uchváceného tím, čemu se říká eschatologická naléhavost příchodu Božího království. Pro všechny nastal čas k obrácení, čas víry a čas spásy, protože Pán přijde možná už dnes večer. Jsme trvale ve výjimečné situaci.

Na apoštolově horlivosti závisí počet mladých lidí, kteří uslyší Boží volání. Na něm závisí, kolik jich bude schopno adekvátním způsobem odpovědět. Na něm závisí jejich štěstí. A Boží sláva. - To všechno apoštola nutí, aby se s úžasným zápalem věnoval jejich celkové záchraně, aby přijal i riziko sebezničení.

Jen z tohoto pohledu můžeme pochopit starost Dona Boska o kázání slova Božího a o vedení ke svátostem. Zde má kořeny trvalý rozvoj jeho díla, které se rozšířilo až do nejbudnějších konců světa. "Bůh mu dal srdce široké jako moře" (vstupní zpěv z mešní liturgie 31. ledna).

b) To, co jsem uvedl, nás opět odkazuje na Krista evangelií. Jedním z neodmyslitelných rysů Kristovy duše, málo zdůrazňovaných, je jakýsi druh "úzkosti" o Otcovo království, pocit naléhavosti, s níž plnil své dvojnásob spasitelné dílo. "Chodil po celé Galileji, učil a uzdravoval" (Mt 4, 23). Jenom pozorné čtení evangelia nám pomůže pochopit mimořádný misionářský život, který Ježíš vedl po tři roky, jeho nepřetržitý pohyb, náročnost i úzkosti: "Syn člověka nemá, kam by hlavu položil" (Mt 8, 20). "Pokud je den, musím činit skutky toho, jemuž mne poslal" (Jan 9, 4). "Oheň na zem jsem přišel uvrhnout, a co chci jiného, než aby se vznítily!" (Lk 12, 49). Absolutní horlivá věrnost Otcově vůli přivede Ježíše na kříž.

c) Podíl na této stravující horlivosti je dalším podstatným rysem našeho salesiánského ducha. Pro nás je spása v pohybu. Každá chvíle, každý člověk, kterého potkáme, je pro nás výzvou. Pravý salesián je ten, který vážně říká "Otče, posvět' se jméno Tvé, přijď království Tvé, alespoň trošku i díky - spolupráci, díky i mým námahám." Salesiána znepokojuje velikost a naléhavost žní, rád se stává dělníkem. "Běda mi, nebudu-li hlásat evangelium" (1 Kor 9, 16), a začít dnes, zítra bude už pozdě!

4. Div neodolatelné metody dobrého pastýře

"Učte se ode mne, neboť já jsem tichého a pokorného srdce." "Milosrdenství chci, a ne oběti." "Nalomenou třtinu nedolomí a doutnající knot neuhasí" (Mt 11, 29; 12, 6 a 20). "Já jsem dobrý pastýř a znám svoje ovce. A svůj život dávám za svoje ovce" (Jan 10, 14-16). "Láska je shovívavá a dobrotivá, nerozčiluje se, všechno ospravedlňuje, všemu věří, nikdy nad nikým nezoufá, všechno vydrží" (1 Kor 13, 4-7).

a) Kristus, dobrý pastýř, prozradil Donu Boskovi tajemství výchovného úspěchu už v dětském snu v 9 letech. "Své přátele si musíš získat vlídností a láskou, ne bitím. Právě proto, že se ti to zdá nemožné, musíš to uskutečnit tím, že budeš poslouchat a získávat vědomosti" (Paměti oratoře, str. 23). Jedná se o "pravou moudrost" lásky, která dala malému Honzíkovi za učitelku Pannu Marii.

Jinými slovy, evangelní láska není pouze hnací silou a zdrojem apoštolátu, ale je také prostředkem a zároveň také specifickou základní metodou. Z evangelia se Don Bosko naučil vychovávat prostřednictvím lásky a pro lásku, vychovávat s láskou a k lásce.

Jistotu výchovného úspěchu doplňují ještě dvě další jistoty. Metoda Dona Boska je především velmi náročná pro vychovatele: vyžaduje zřeknutí se sama sebe, smrt vlastního já a tak být k dispozici druhým v srdečném kontaktu s nekonečnou trpělivostí, v nepřetržitém sebedarování. Jestliže tuto metodu skutečně používáme, máme zaručeno vítězství. Je to metoda s velkým M, která dříve nebo později dosáhne úspěchu, protože láska je ze všeho nejsilnější - láska přemáhá všechny překážky světa a slabostí lidí, neboť dobývá srdce. Má-li někdo srdce, má všechno. Je to metoda ve vlastním slova smyslu křesťanská a evangelní, jíž může proto plně používat pouze Kristův učedník. Don Bosko se vyjádřil úplně jasně: "Provádění tohoto systému je komplexně založeno na slovech sv. Pavla: Láska je přívětivá, vlídná a trpělivá, všechno snáší (proto náročnost), ale také všemu věří (proto vítězná důvěra). Jenom křesťan může s úspěchem aplikovat preventivní systém" (Preventivní systém, kap. II.).

b) Don Ceria zaznamenává svůj dojem ze setkání s Donem Boskem: Don Bosko je živoucí obraz povahy Ježíše Nazaretského: "příjemný, mírný, dobrý, pokorný a skromný. Právě takový musel být Ježíš" (MB 14, 479).

Jsme pozváni rozjímat o Kristu, který je mírný a pokorný srdcem, jehož jho je lehké a příjemné (Mt 11, 29-30). O Kristu, který odmítá užívat jinou moc, než je moc Jeho lásky. Kvůli Samařsku, které nechtělo přijmout Krista, se Jakub a Jan ptali: "Pane, chceš, abychom řekli, ať oheň sestoupí s nebe a zahubí je?" (Lk 9, 54-55), protože stejný osud stihl Sodomu a Gomoru. Ježíš je pokáral, vždyť Syn člověka nepřišel ničit, ale zachraňovat. A zachraňovat až do krajnosti, tedy až k smrti, od níž ale vede cesta ke vzkříšení. "Nebojte se, já jsem přemohl svět" (Jan 16, 33). Kristus přijal velikonoce na základě úplného sebezřeknutí se, aby mohl nabídnout všechno Otcovi a lidem. Kristova láska tu získala sílu otevírat srdce všech lidských generací a přinášet jim spásu, život, radost.

Zde by bylo třeba mít více času k vysvětlení Kristovy mírnosti. Nikdy nebyla mírností nebo pacifismem za každou cenu, vždycky to byla mírnost opravdová, silná vůči těm, kteří nerespektují svoji zodpovědnost vůči druhým, slabším. Sem patří ostré Ježíšovy výčitky farizeům a zákoníkům Izraele.

Tím vším je utvářena komplexní osobnost Krista, dobrého pastýře. Jedním z klíčových textů evangelia je 10. kapitola sv. Jana, které Don Bosko musel tak dobře rozumět, protože byl v dětství sám pasáčkem ovcí. Dobrý Pastýř zná své ovce, volá je jménem a ony ho mají rády; vodí je na dobrou pastvu, hledá ty, které se ztratily. Shromáždí je ovce, dává za ně život a rázně je brání proti nepravým pastýřům, kteří zrazují svou povinnost (Jan 10, 3-4; 14-18; Mat 18, 12-14; Lk 15, 4-7).

c) Dalším textem Nového zákona, ze kterého může vydatně čerpat ten, kdo chce žít v salesiánském duchu, je již vzpomínaná Velepíseň lásky sv. Pavla. Salesián věří, že láska je zdrojem naděje, protože trpělivá láska je tvořivou a proměňující silou. "Kdo je milován, dostane všechno, zvláště od mládeže," napsal Don Bosko (MB 17, 111). To platí vždycky, všude a za všech okolností.

Salesiánská metoda má univerzální hodnotu, neboť je evangelní. Problém je zpívat Velepíseň lásky vlastním životem!

5. Div společenství shromážděného kolem Krista

"Kde jsou dva nebo tři ve jménu mém, jsem já uprostřed nich" (Mt 18, 20). "Milujte se navzájem, jako jsem já miloval vás. Již vás nenazývám služebníky, ale přáteli, aby byli jedno, jako i my jedno jsme jedno." (Jan 13, 4; 15, 15; 17, 22).

„Všichni věřící měli jedno srdce a jednu duši a všechno měli společné" (Sk 4, 32).

a) Poslední evangelní rys salesiánského ducha je bratrství. Don Bosko se vždycky horlivě staral o jednotu své rodiny v bratrské lásce a v pastorační činnosti. Když existuje tato jednotu, lidé jsou šťastnější a činnost je účinnější. Slova a spisy Dona Boska ukazují, že založil salesiánské bratrství na lásce vyvozené z tajemství Kristova. Don Bosko miloval a toužil po tom, aby jeho společenství "bylo jedné mysli a jednoho srdce" praních křesťanů aby v nich byl evangelní smysl pro jednoduhost, duch vzájemného odpuštění a radosti.

Don Bosko zvláště chápal evangelní intuicí svou úlohu hlavy a učitele. Inspiroval se dvojitým pohledem, v němž Kristus objasňuje postavení autority. Viděl jednak autoritu otcovství svého Otce a jednak autoritu vlastní služby "Jestliže tedy já Pán a Mistr, umyl jsem vám nohy, i vy máte jeden druhému nohy umývat" (Jan 13, 12-15).

b) Tak se znovu vracíme až k základnímu úmyslu Spasitele: učít lidi lásce, tvořit společenství víry a lásky, v nichž se opakuje a odráží nekonečné tajemství jednoty Otce a Syna v Duchu Svatém. To je předmětem i Jeho velekněžské modlitby: "Otče, ať jsou jedno v nás, jako Ty ve mně a já v Tobě (Jan 17, 21-22).

Láska už není jenom zdrojem a prostředkem, ale také objektivním cílem, jehož chceme dosáhnout. Láska je nejdokonalejším výsledkem apoštolského úsilí, vlastní formou skutečné spásy.

c) Proto ten, kdo chce být věrný salesiánskému duchu, musí toužit po jednotě" určitým způsobem pro ni svatě trpět. Věnuje největší pozornost hodnotám přátelství, bratrství, soudržnosti, dohody a porozumění, zkrátka jedním slovem hodnotám rodiny. Slovo rodina musíme významově vztáhnout k jejímu prapůvodu, k Tomu, který je nekonečný Otec Syna, jehož plodí a miluje v Duchu Svatém. "Bůh je láska", tj. pluralita v jednotě.

Závěr

Takové jsou evangelní hodnoty, jež se salesiáni snaží rozjímat a žít. Musím však říci, že nejde o hodnoty vymezené výlučně a konečným způsobem. Jak dobří křesťané chceme žít celé evangelium,

i když s osobitými akcenty n určité prvky v něm obsažené.

Bude jistě zajímavé si povšimnout, že pět námi rozebraných bodů je vzájemně propojeno. Všechny vycházejí z Krista a vztahují se k lásce Boží, chápané

- ve svém zdroji: Božím otcovství,
- ve svém privilegovaném předmětu: přednosti malým a chudým, - ve svém prostředku: působivé apoštolské činnosti,
- ve své metodě: všemocnosti pastorační lásky,
- ve svém ovoci: bratrském společenství.

Kdo se chce zamyslet, pozná, že salesiánský duch je ve své evangelní hloubce, dá-li se tak říci, trochu svatý Jan (Bůh je "agape" - láska), troch sv. Pavel (apoštol, služebník tohoto tajemství) a trochu sv. František Saleský, všichni chápání ve vztahu k chudé mládeži, přizpůsobení jejím potřebám. To propůjčuje salesiánskému duchu obdivuhodnou sílu a úžasnou jistotu.

Náměty pro diskusi:

Evangelní hodnoty salesiánského ducha

1. Jsme opravdu přesvědčeni o naprosté nutnosti žít salesiánského ducha evangelia? Jsou o tom přesvědčeni salesiánští spolupracovníci, které známe?
2. Jaké prostředky nám mohou s užitkem pomáhat k prohloubení četby evangelia (individuálně, ve skupině)?
3. Co si myslíme o 5 bodech vyložených v přednášce:
  - Boží otcovství?
  - Přednost malým a chudým?
  - Tajemství a naléhavost apoštolátu?
  - Všemocnost metody dobrého pastýře?
  - Jedinečná hodnota společenství kolem Krista?

Který z nich se nám zdá nejužitečnější a nejdůležitější k prohloubení? Jsou ještě další body "salesiánského evangelia"?

SALESIÁNSKÝ STYL ČINNOSTI

Přemýšleli jsme o hloubce evangelní inspirace salesiánské pastorační lásky. Teď musíme studovat nejdůležitější vnější formy, v nichž se projevuje, v jejich konkrétní existenci. Don Ceria, jeden z nelepších znalců Dona Boska, v překrásném díle "Dějiny salesiánské společnosti" věnoval v 1. díle patnáctistránkovou kapitolu salesiánskému duchu (str. 720 - 735). V ní rozlišuje tři dominantní linie: podivuhodnou činnost, živou zbožnost, rodinný život.

Zdá se mi, že tato trojice je pravdivá, jednoduchá a praktická. Poslouží nám o myšlenková osnova.

Ve třech přednáškách se budeme zabývat těmito tématy:

1. Jak salesián pracuje, jeho osobitý styl činnosti.
2. Jak salesián miluje, jeho osobitý styl vztahů.
3. Jak se salesián modlí, jeho osobitý styl modlitby.

Ve všech tématech je vyjádřena salesiánská apoštolská láska, nechávající oházet do všedního života salesiánské evangelní intuice.

Generální kapitula převzala toto pojetí, a my proto můžeme s jistotou kráčet po vyznačené cestě.

Jak salesián pracuje? Kapitula uvedla tři charakteristické rysy salesiánské práce.

Salesián pracuje s neúnavnou horlivostí, pružně se přizpůsobuje a má živý smysl pro církevní jednotu.

A. Neúnavná pracovitost

„Prvním dominantním prakem salesiánského ducha,“ potvrzuje Don Ceria, „jehorlivá činnost jak kolektivní, tak individuální“ (Annali str. 722). Selský rozum Dona Boska nedůvěřoval citovým a slovním prohlášením, za nimiž nenásledovala konkrétní akce. Byl učedníkem Toho, který miloval tak, že daroval svůj život. Jeho apoštolská láska je esenciálně realistická, vtělená. Víte dobře, že se

dnes vyčítá Církvi a křesťanům, že umějí podávat nádherné důkazy a duchaplná vysvětlení, aniž by následovala činnost. Věříme, že se problémy vyřeší, když se bude o nich mnoho mluvit. Ale skončíme unaveni ze záplavy slov, která prakticky nic nemění! Bylo by třeba 100x méně řečí, a zato 100x více konkrétních činů. Don Bosko má tentýž názor jako apoštol Jan. Salesiánský život je láska vyjádřená skutkem. Je to darovaný život.

1. Mystika apoštolské práce

Příkázání, které zachycuje život salesiána, nazýval Don Bosko docela jednoduše: práce. Snad v jeho době působili někteří řeholníci dojmem, že jsou líní nebo vedou velice pohodlný život. Don Bosko chtěl, aby jeho spolupracovníci byli neúnavnými pracovníky, aby byli, jak říkal, "řeholníky s vykasanými rukávy". Don Bosko s mimořádnou naléhavostí zdůrazňoval práci. Když ho přišel navštívit budoucí papež Pius XI., Don Bosko mu ukázal dvory, třídy a pracovny a při tom mu říkal: "Kdo neumí pracovat, není salesián" (MB 19, 157). Don Bosko neodpočíval a moc odpočinku nedopřával ani svým žákům. Byl v neustálém pohybu. Na otázku Jak se pozná salesián? Kdosi zlomyslně odpověděl: "Je vysoký, hubený a pořád někam běží."

Tato odpověď snad byla inspirována příkladem dona Ruy, který byl opravdu "ukázkově" neúnavný. Ve Valdoku, jak říkával don Ceria, měl každý mnohem víc práce, než kolik jí mohl normálně stačit. Na své smrtelné posteli řekl Don Bosko donu Ruovi a Mons. Gaglierovi: "Snažně tě prosím, řekni všem salesiánům, aby horlivě pracovali. Práce! Práce!" (30. prosince 1887).

Ale proto se nikdo nesmí domnívat, že salesián je neklidný, že je někým, kdo pracuje, protože jeho živý temperament ho spontánně žene do tisíce činností, které dělá jen proto, aby se něco dělo. To, co Don Bosko nazýval prací, byla ve skutečnosti práce apoštolská, zahájená i dokončená z lásky k Bohu a k bližnímu, práce s vědomým úmyslem zachránit bližního a oslavit Boha. Intenzita práce není pro salesiána nic jiného než intenzita jeho horlivosti, jeho lásky. Jeho práce je ve skutečnosti jeho mystikou, protože ji vidí a plní jako práci s Bohem a pro Boha. Vidí ji jako práci na budování království Božího, což dává jeho činnosti nekonečnou vznešenost. A to je smysl slavného ujištění Dona Boska, které pronesl na konci života: "Když se stane, že salesián padne v práci pro záchranu duší, tehdy řekněte, že naše kongregace dosáhla velkého triumfů" (Závět', MB 17, 273).

A opravdu, smysl božské užitečnosti salesiánské činnosti, její někdy až tragické naléhavosti a skryté velikosti podporuje velkodušný elán každého salesiána a umožňuje mu přijímat všechny oběti.

2. Askeze apoštolské práce

Tato práce je ve svých důsledcích zároveň mystická i asketická. Tvoří specifické pokání salesiána, takže už nemusí hledat jiné. Posty, dlouhé modlitby a bičování pro něho nejsou. Trvalé sebedarování v neúnavné činnosti přináší sebou radikální odříkání a bohatou zeň obětí. Salesián odmítá všechno, co překáží velkodušné činnosti, odmítá komfort, pohodlí, hledání útěchy, ale přijímá všechny námahy apoštolátu.

To je důležitý poznatek. Salesián pro sebe nehledá pokání. Nemusí se příliš starat o sebeumrtvování v určitých životních projevech. Umrtnený a kající je celý jeho život. Jeho askeze je v náročné lásce k druhým, neboť tato láska není z obětí. Má tentýž základ jako askeze otce a matky rodiny, která není ničím jiným než láskou obětovanou dětem, zahrnující námahu a odříkání.

Don Bosko se snažil pojetí askeze ještě upřesnit. Varoval proti určitému hledání pohodlí, které by mohlo být bezprostředním znamením zpomalení jistého váhání v řeholním sebedarování. Don Bosko chtěl, aby ve znaku salesiánů bylo napsáno "Práce a střídmost". Tato dvě slova v podstatě tvoří jen den pojem, který by se mohl vyjádřit slovy "opravdová práce".

Tím jsou plně objasněny i některé výroky Dona Boska: "Práce a střídmost vedou kongregaci k rozkvětu" (MB 12, 463). A tomu odpovídá: "Když si mezi sebou zvyknete na pohodlí a blahobyt, tak naše společnost ztratí smysl" (MB 17, 272).

Naopak, pravý salesián je "ochoten snášet horko i zimu, žízeň i hlad, námahy i ponižování vždycky, když jde o Boží slávu a spásu duší" (Stanovy, čl. 18).

„Vychovatel je člověk zasvěcený dobru svých žáků, proto musí být připraven snášet každou nepřijemnost a každou námahu." (Preventivní systém, kap. III.).

Salesiánská askeze znamená být k dispozici, zvyk říkat "ano" k požadované službě. Takovou formu úplného sebedarování požadoval na svých nejbližších on Bosko. Je to forma řeholního povolání se slibem zachování evangelních rád. Je jasné, že salesiáni řeholníci nepřijímají čistotu, chudobu a poslušnost společném životě pro slávu nebo pro vlastní potěšení, ale jedině proto, že je prostředek, jak lépe milovat, jak být více k dispozici Bohu a chudé mládeži.

Uveďme ještě poslední rys salesiánské "neúnavné pracovitosti". Je totiž provázena drsnou askezí, která nejčastěji není vidět. Naopak, skrývá se pod veselým obličejem a radostným pohledem. Ale proto nemůžeme ještě říci, že drsná askeze neexistuje. Salesián ji svobodně a zcela přirozeně přijímá. Pamatuje si a i sv. Pavel to potvrzuje, že "Bůh miluje veselé dárce" (2 Kor 9, 7).

B. Přizpůsobení se realitě

Druhým charakteristickým rysem salesiánského způsobu práce je přizpůsobení se skutečnosti. Je to aspekt realismu jeho lásky, jeho praktické snahy, aby práce byla účinná.

1. Odpověď adekvátní potřebám

Apoštolát se nezačíná s "předsudky", s předem připravenými plány programy, které vznikly z abstraktních úvah. Apoštolát se začíná mezi konkrétními lidmi, v jejich situaci, s jejich zkušenostmi, v historických podmínkách, ve kterých žijí. Otvíráme oči i uši, abychom viděli, slyšeli, puch pili, poznali a odhadli, co je zapotřebí. Salesián je přesvědčen, že Bůh d znamená prostřednictvím událostí, prostřednictvím toho, co Druhý vatikánský koncil nazývá znamením doby.

V životě Dona Boska přímo září tento velký apoštolský zákon. Hlavní pozornost věnovat skutečnosti. Don Bosko nepřijel do Turína a neřekl "Založím nedělní oratoř pro mládež". I když to bylo mimořádně náročné pro jeho prudký temperament, v počátcích zůstával klidný a nenápadný. Byl mladým knězem v církevním konviktu vedeném Donem Caffasem. Pravidelně vycházel do ulic, navštěvoval vězení. Tehdy učinil Don Bosko svůj objev, objev existence chlapců ponechaných jen tak napospas, pro něž bylo nutné něco udělat. Pozorné studium života Dona Boska nám umožní pochopit všechna díla, která zanechal: nedělní oratoř, internát, dílny, tiskárnu, tiskové kampaně, dvě kongregace, dílo pozdních povolání, spolupracovníky, misie. O tom všem nebylo rozhodnuto předem, za psacím stolem, na papíře, ale po živé zkušenosti. Vycházel z pochopené nutnosti a z naléhavých potřeb. Získal přesvědčení, že Bůh si přeje, aby na vnější realitu odpověděl. Sám to prohlásil ke konci svého života (v červenci 1886) jedinečným způsobem: "Šel jsem vždy kupředu, jak mne Pán inspiroval a jak to okolnosti vyžadovaly" (MB 18, 127).

Salesiánský duch vyžaduje, jak říkají Francouzi, "Vězet v realitě". Činnost a díla musí být vždycky včasnou adekvátní odpovědí na potřeby okamžik a místa, s použitím prostředků v tomtéž okamžiku i místě dosažitelných.

2. Duch iniciativy a tvořivosti

Důsledky tohoto principu jsou mnohostranné a důležité. První důsledek Salesián je vždy iniciativní. Podniká na popud naléhavé potřeby. Nečeká, zakročí představení, aby ho popoháněli k činnosti. Nečeká, až se vytvoří ideální podmínky k jednání, protože by často mohl čekat dlouho. Jeho zakladatel mu řekl, že "lepší" je často nepřítelem "dobrého". Začíná, jen co troch může a jak může. Jeho zápal, spolupráce, kterou umí podnitit, a především Pánova přítomnost dovolí postupně zlepšovat práci.

Další důsledek: Salesián má to, čemu se dnes říká "pastorační fantazie" Používá existující prostředky a metody, pokud jsou dobré vhodné a dostačující. Jinak vynalézá a tvoří nové, i když to lidi kolem zaráží nebo to vyvolává jejich lacinou kritiku. Don Bosko byl prorokem a zlepšovatelem a považoval ho za blázna.

Je pravda, že neustupoval od vážných úmyslů, když byl přesvědčen, že jsou od Pána. Protože byl odvážný v cílech, v metodách i prostředcích, používá klidně ty nejmodernější, když ho považoval za užitečné. Z horlivosti se m v hlavě rodily stále nové plány. Dne 31. května 1875 řekl donu

Barberisovi: „Vím, že v okamžiku, kdy se zastavíme, naše kongregace začne upadat" (Kronika Barberis). Ujišťoval o tom ještě mnohem výbušněji: "ve věcech, éter" prospívají shromážděné mládeži, nebo slouží k získání duší pro Boha, běž" kupředu ztřeštěně a nerozvázně" (MB 14, 602). To jsou slova!

Do jaké míry jsme v tomto bodě zůstali salesiány my, kteří tak často necháváme všude fungovat věci stereotypně, aniž bychom se ptali, zda vždycky odpovídají reálným potřebám a zda není třeba najít něco jiného?

3. Pluralismus a funkční pružnost

Prizpůsobování se skutečnosti vyvolává ještě další důsledky. Např. pluralismus v typech činnosti i v zaměření akcí. Být dobrým salesiánem neznamená budovat všude jen oratoře nebo školy. Nutně to však znamená všude poznávat, milovat a zachraňovat mládež i chudé. Ale tito lidé se vždy nacházejí konkrétních sociálně kulturních podmínkách, a proto také jejich potřeby jsou odlišné. Činnost se musí rozvíjet podle vnějších podmínek.

Tito lidé jsou vždycky konkrétně poznamenáni také historickým děním. Především mladí jsou nejcitlivější na hnutí, která přinášejí budoucnost! A zejména dnes, v epoše zrychlujícího se historického vývoje! Proto skutečný salesián je vnímavější a pozornější k životu než k zákonům a hotovým strukturám; ví, že životní proměny vyžadují pružnost a ohebnost ve strukturách i v organizaci. Proto pravidelně přehodnocuje svou činnost, sleduje životní pohyb a pružně se mu přizpůsobuje. Prizpůsobuje se samozřejmě jistou vyvážeností, aniž by přitom propadl mánii neustále něco měnit.

Tento způsob neustálého prizpůsobování se byl zřetelně potvrzen zkušeným žákem Dona Boska, Donem Rinaldim. Don Rinaldi v r. 1923 řekl: „Toto pružné prizpůsobování se všem formám dobra, které nepřetržitě vznikají v lůně lidstva, to je vlastní duch našich stanov. Toho dne, kdy by se zavedl opačný způsob, byl by konec s naší zbožnou Společností“ (ACS čl. 17, 1923, r. 42).

Jasný závěr: Sám Don Bosko nás žádá, abychom ho nenechali zarůst cechem, zkamenět. Žádá nás, abychom uměli v jeho díle rozlišovat na jedné straně základní cíle a trvalé hodnoty a na druhé straně jejich konkrétní historické vyjádření, které má platnost pouze do té míry, do jaké je aktuálně funkční. Tohle, jak jistě chápete, nám činí velké problémy. Někdo se totiž vydává za pravého salesiána a odvolává se na již přežití formy. A právě to je protisalesiánské. Don Bosko, apoštol realista, po nás žádá, abychom zaměřili celou roji pozornost na lidi a na jejich konkrétní situaci.

C. Živý smysl pro církevní jednotu

Smysl pro realistický apoštolát přivedl Dona Boska a jeho rodinu k velké lásce k církvi a ke zvláštní péči o její jednotu a růst.

1. Pracovat v církvi a s církví

Don Bosko byl hluboce přesvědčen, že apoštolské poslání bylo svěřeno církvi jako celku a v církvi pak zejména hierarchii. Dělat apoštolát jako partyzán je nesmysl. Je nutné, aby se všechny apoštolské síly spojily. Právě proto salesián s Donem Boskem vidí církvev jako živý organismus, který shromažďuje a podněcuje všechny apoštolské síly. Posuzuje a řídí svou činnost, aby byla činností vřazenou do církve; je schopen přispívat k budování, k růstu církve jako Těla Kristova.

Připomeňme si vztahy Dona Boska k farářům z Turína i okolí, jimž nejrůznějšími způsoby pomáhal. Vzpomeňme si na jeho vztahy k biskupům, jejichž autoritu vždy bránil, i na jeho vztah k papeži - v tomto směru byl nekompromisní. Nechal nám dojemné příklady, plné pastorační rozvážnosti z dob již tehdy nesnadných. Říkával: "Jakákoliv námaha není dost velká, pokud jde o církev a papežství" (MB 5, 577). "Jako představený společenství chci zanechat svým spolubratřím odkaz, který jim poslouží jako norma pro současnost, ale i pro každou situaci, která může v budoucnu nastat. Říkány: Synáčekové, řiďte se názory papeže, i když je pronáší jenom jako teolog, jako soukromý doktor teologie" (MB 15, 443). A ještě výraznějším způsobem to vyjádřil před svou smrtí: "Zvláštním úkolem kongregace salesiánů je všude podporovat autoritu Svatého stolce" (MB 18, 447, 481, 491).

Je jasné, že "sensus Ecclesiae" (mysl pro církev) Dona Boska a salesiánské tradice musí v sobě integrovat nové perspektivy II. vatikánského koncilu. Kolegialita nedeformuje věrnost salesiánů papeži, ale naopak ji rozlišuje a činí ji jasnější a naléhavější. V církvi bude vždy více potřeba těch sil, které podporují společné hnutí ať už na úrovni místních církví, nebo na úrovni církve universální, v níž je papež znamením i duší jednoty.

Zde bychom mohli připojit jednu skoro rodinnou poznámku. Až dosud papežové vždy odpovídali na věrnost salesiánů zvláštní sympatií. Svého druhu jedinečná byla zejména audience poskytnutá Pavlem VI. 20. prosince 1971 členům generální kapituly. Probíhala v mimořádně srdečném tónu, řekl bych, že jsme se dostali téměř do rozpaků nad tím, jakou sám papež projevil důvěru a dojemnou lásku!

2. Práce pro růst nových sil v církvi

Věnujme ještě jeden zvláštní odstavec salesiánskému "smyslu pro církev" (sensus Ecclesiae), který byl vždy inspirován apoštolskou horlivostí. S ohledem na nezměrnost a naléhavost apoštolské práce se salesián snaží zmobilizovat a sjednotit všechny lidi "dobré vůle", aby podnítil a formoval maximální počet apoštolů a spolupracovníků. S Donem Boskem je si jist, že v každé situaci se projevuje Boží Prozřetelnost. Odtud pramení tak živý zájem o tři typicky salesiánské skutečnosti:

- a) Péče o kněžská a řeholní povolání a o křesťanské osobnosti.
- b) Práce pro misie a starost o aktivní přispění k šíření Kristova království.
- c) Existence spolupracovníků.

Velice dobře víte, co řekl Don Bosko dne 16. února 1869: "Dlouho jsem přemýšlel, jak založit salesiánské spolupracovníky. Jejich pravým bezprostředním cílem není pomáhat salesiánům, ale nabídnout pomoc církvi, biskupům, farářům a pod vedením salesiánů pracovat v dobročinných podnicích, vyučovat katechismus, vychovávat chudé děti apod. Podporovat salesiány není nic jiného než pomáhat katolické církvi. Je pravda, že se na ně budeme obracet ve svých potřebách, ale spolupracovníci jsou především nástrojem v rukou biskupa. Na salesiánské spolupracovníky není třeba žárlit, jsou záležitostí celé diecéze" (MB 17, 25).

Sama existence spolupracovníků je živým důkazem Don Boskova smyslu pro církev a pro salesiánského ducha. Je důkazem jeho snahy sjednotit živé síly apoštolátu. Často říkával: "Musíme se v této těžké době sjednotit. Sjednoťte se tedy. Sjednoťme se a podporujme se v práci!" (Pravidla salesiánských spolupracovníků, leden 1878). Co by asi řekl dnes, kdy tolik křesťanů ztratilo smysl pro "společnou cestu" a pro "společný boj" pro Boží království?

Na závěr si položme ještě jednu otázku: Mají všichni salesiáni na světě, řeholníci i spolupracovníci, tento smysl pro neúnavnou pracovitost? Mají smysl pro soustředěnou a dobře sladěnou činnost? Tam, kde musíme říci ne, je třeba hledat příčiny. Tam, kde můžeme říci ano, poděkujme Bohu!

Náměty pro diskusi:

Salesiánský styl činnosti

1. „Obdivuhodná činnost ať kolektivní nebo individuální.“ V individuální činnosti každý spolupracovník odpovídá sám za sebe. Ale co si myslíme o činnosti salesiánských skupin, které známe? Jaké jsou prostředky k tomu, aby započaté akce neztratily dech?
2. Askeze a pokání patří ke každému křesťanskému životu v následování Krista ukřižovaného. Souhlasíme s tím, že salesiánskou askezí je práce přijatá s odříkáním, které si vyžádá?
3. a) Pozornost k situaci lidí a společnosti.
b) Tvořivá iniciativa.
c) Neustálé pružné přizpůsobování se.
Co si v této souvislosti myslíme o chování salesiánských skupin, které známe?
4. Postavení salesiánských spolupracovníků vzhledem k nebezpečí nejednoty církve.
5. Přináší problémy zapojení salesiánských spolupracovníků do společné pastorace v místní církvi? Jak je řešit?

SALESIÁNSKÝ ZPŮSOB VZTAHŮ

Dynamická láska čerpá ze Srdce Ježíšova, jak nám ho podávají evangelia, inspiruje také způsob vztahů salesiánů mezi sebou navzájem, ale i způsob jich vztahů k mládeži, k přátelům a vůbec ke každému, koho potkávají. Tuto realitu našeho zakladatele nám pomůže celkově pochopit zajímavý text zachycený druhým nástupcem Dona Boska, Bonem Alberou: "Don Bosko vychovával tím, že miloval, přitahoval, dobýval a přetvářel. Všechny nás zahrnoval atmosférou spokojenosti a štěstí, z níž byly vyloučeny tresty, smutek i melancholie. Atmosféra spokojenosti a štěstí nám pronikla tělem i duší, takž jsme na smutek ani nepomyslili. Měli jsme jistotu, že na nás myslí dobrý otec a tato myšlenka nás dokonale obšťastňovala. Z každého jeho slova i skutků vyzařovala svatost ze spojení s Bohem, který je dokonalá láska. Přitahoval nás k sobě plností nadpřirozené lásky. Hořela mu v srdci a svým plamene pohlcovala a sjednocovala jiskřičky lásky zapalované Boží rukou v našich srdcích. Jeho mnohostranné přirozené dary se svatostí jeho života měnil v nadpřirozené. V této svatosti bylo celé tajemství jeho přitažlivosti, která navždy získávala a přetvářela srdce" (Lettere circoleri, str. 340, srv. Stella, Do Bosko nella storia II, str. 470).

Tento dopis nás dojíká a snad vede i trochu k malomyslnosti, neboť z něho cítíme, že salesiánský duch je záležitostí svatosti. V každém případě tyto vzpomínky zdůrazňují tři hlavní rysy salesiánského stylu: laskavost, rodinnost a radost.

A. Salesián - laskavý a vlídný

Především musíme zdůraznit, že salesián je "člověkem vztahů", a tedy opakem misantropa. Samota ho tíží, vůbec mu není vlastní mnišský způsob živo ta. Líbí se mu ve společnosti, je rád s druhými lidmi, hlavně s prostými a docela obyčejnými. Salesián se plně vyžívá v osobních stycích. Je sympatie anebo alespoň každý den prosí Ducha Svatého, aby mu "dar sympatie" svěřil Tento salesiánský "život vztahů" si zkusíme trochu popsat.

1. První pohled: smysl pro člověka

Salesián, jak jsme si řekli v předcházející přednášce, má smysl pro skutečnost. Tento realismus se aplikuje také zde, protože základ skutečnosti tvoří lidé, každý konkrétní člověk. Salesián ovládá určitý způsob pohledu na lid (tím začíná každý vztah). Salesián se snaží, aby si jich vážil stejně, jako si jich váží Bůh. Bůh chce v každém člověku vzbudit a najít jeho vlastní osobnost. Je nemyslitelné, aby Bůh některé lidi odmítal a vytvářel elitní skupiny (srv. Mt 5, 45). Bůh se nedívá na lidi jako na čísla, která je možno zaměňovat, nebo éter" se v množství ztrácejí. Každý je pro Něho vlastní syn, jakoby jediný!

Podle Božího příkladu a jako žák sv. Františka Saleského Don Bosko milou tímto způsobem všechny, kdo ho obklopovali, i všechny, s nimiž měl příležitost se setkat. Don Bosko nikdy k nikomu nepřicházel s předsudky, s neúctou neb s výčitkami. To platilo i pro ty, kdo ho tvrdě posuzovali a kdo mu sami ni dobrého nepřáli. Každého z nich viděl jako Bohem milovaného a schopného obrácení. Museli bychom si dokázat představit jeho pohled na každého učně, onen pohled, který podle svědectví praních salesiánů byl velice sympatický a mimo řádně hluboký. Každý z jeho 500 - 600 chlapců ve Valdoku se cítil uznáván a milovaný, každý dostával úsměv, srdečné slovo, radu a mnozí si mysleli, j jsou jeho miláčky. Pro mne je to určitý druh výchovného zázraku: být dostatečně svobodný i nadšený a najít čas, příležitost, způsob pohledu a jednání s každým dospívajícím, jako by byl jedinečnou bytostí. Bytostí vykoupenou Kristem, která má své zvláštní povolání a která potřebuje pomoci v objevování své osobnosti Božího záměru. Neměl před sebou řadu chlapců zapsaných v seznamu, učně druhého ročníku, žáky ze třetího ročníku. Don Bosko měl velkého Roberta, divého Giangiacoma, nepostižitelného Amonia, každý z nich byl jiný, odlišný, každý měl svůj život a své životní problémy. Don Bosko se o každého jímá celou svou bytostí. "Dobrý pastýř zná své ovce a volá je jménem" (Jan 10, 3-14).

A stejně tak salesián. Uznává v každé osobě celý vesmír, tajemství. Především ji respektuje, váží si jí, důvěřuje jí, miluje ji. Vždyť víte, co říkal František Saleský: "I kdyby mi můj nepřítel vypíchl oko, zůstalo by mi ještě druhé, abych na něho mohl s láskou pohledět. Všechno záleží na tomto ohledu!"

2. První krok: přívětivost

Přístup plný úcty a sympatie vzbuzuje odvážné činy. Salesián má smysl pro úzký kontakt. Rád dělá první krok, jemně, s vědomou diskretností, k dospělým často, ale k mládeži vždycky. Stejně jako Bůh, stejně jako rodiče, kteří své aktivní lásce vždycky předcházejí děti. Don Bosko říkával salesiánům: „Nečekejte, až mladí přijdou k vám. Jděte vy k nim! A aby vás přijali, sestupte své výšky. Buďte na jejich úrovni nebo ještě lépe, buďte jedněmi z nich. Snažte se je pochopit, snažte se milovat to, co mají rádi oni!" Potlačit vzdálenosti, přiblížit se se sympatiemi, být solidární - to je vlastní akt vtělení. Koncil nám připomněl, že je to jeden ze zákonů apoštolátu (Ad gentes, 10). A Don Bosko nám připomíná, že je to také jedno ze základních pravidel výchovy.

Salesián proto ke každému přichází s úctou, s opravdovou dobrotou, lidskou prostotou, která odmítá úskoky a překrucování. Má smysl pro pištinové přijetí, to znamená, že se chová tak, aby se druhý cítil uznáván, přijímán takový, jaký je, "bien reçu". Paní domu dobře ví, že existuje zvláštní pění, jak přijímat hosty, aby se cítili jako doma. Při každém setkání se salesián snaží, aby druhý byl jako doma. Při každém setkání se salesián snaží uplatňovat umění "přijmout" druhého do "svého domu", do intimity své duše i svého srdce.

3. Přívětivost, laskavost a rodinný duch

Ve skutečnosti salesiánský způsob vztahů přesahuje prostou a milou vlídnost, neboť je proniknut pravým citem, lidským teplem a opravdovou něhou.

Tady máme určitě jeden z nejtypičtějších rysů salesiánského ducha. Spočívá ve dvou nenahraditelných principech: přívětivosti a rodinném ovzduší.

Salesián je jako Don Bosko mužem srdce, čímž je vyjádřeno, že dává všechno své bohatství, odvážil bych se dokonce říci, že dává všechnu svou most. Velký salesián don Berruli napsal: "Pro salesiánskou lásku je charakteristické milovat srdcem. Don Bosko se nespokojoval s přísnou láskou, kterou vůle a milosti, která doprovází výchovný systém jiných řádů." Už od snu v devíti letech bylo malému Honzíkovi zřejmé ono slavné "Ne bitím a tresty, ale mírností a láskou si získáš své malé přátele." Salesiánská láska je otcovská a přátelská. Je jako slunce. Šíří světlo a teplo, které zahřívá, obšťastňuje a získává srdce. Tak ji zakusil don Albera, kterého jsem citoval na začátku.

Chtěl bych citovat ještě dále Dona Boska, protože se podrobně vyjádřil k této otázce ve svém slavném dopisu z Říma z 10. 5. 1884, který poslal svým "nejdražším synům v Ježíši Kristu" (syny nazývá zároveň své chlapce v Turíně i jejich vychovatele). Je nesporné, že Don Bosko nenapsal o výchovných vztazích nic výstižnějšího. A dokonce si myslím, že tento dopis z Říma je mnohem výraznější než spis o preventivním systému. Je to velepíseň lásky" Dona Boska, v níž opravdově zaznívá hlas sv. Pavla. Zároveň je to jakoby sama závěť Dona Boska.

Don Bosko vyčítá svým milým synům, že opustili staré tradice vzájemné lásky a důvěry, které ovládly oratoř v jejích počátcích. Pracovat a namáhat se pro mládež nestačí: "Chybí nám něco lepšího. - Co to vlastně je, co nám chybí? - Aby chlapci nebyli jenom milováni, ale aby sami cítili, že jsou milováni, aby byli milováni v těch věcech, které mají rádi. V prvních dobách kongregace to byla láska, která nám sloužila jako stanovy. Proč se má nahrazovat láska chladem předpisů a řádů? Představení jsou nyní považováni za představené a nejsou už jako otcové, bratři a přátelé. Je třeba, aby místo bariéry nedůvěry nastoupila srdečná důvěra. Bezprostředně a důvěrně se sžít s mladými, zvláště ve chvílích zábavy a oddechu. Bez úzkého rodinného vztahu není možno ukázat lásku a bez ní nemůže existovat důvěra. Kdo chce být milován, musí ukázat, že sám miluje. Ježíš Kristus se stal malým s malými. To On je učitel důvěrného rodinného vztahu!" (MB 17, 111).

Ted' by bylo nejvhodnější přečíst si celý dopis Dona Boska, vždyť je celý očividně inspirován Duchem Svatým. Podle mého názoru je jedním ze základních zdrojů křesťanské pedagogické literatury. (Poznámka: Celý překlad dopisu Dona Boska je uveden v příloze této knížky.)

4. Poctivost a čistota této lásky

Lidské srdce je také slabé a hříšné! Milovat srdcem - není tu nebezpečí pro vychovatele i pro vychovávaného? Don Bosko předpokládal tuto námitku v teorii i v praxi. Z tohoto důvodu se stejnou naléhavostí, s jakou mluvil o milujícím srdci, mluvil také o čistotě. Čistota upřímná, odvážná, vědomě přijatá, prožívaná bez kompromisů - to je také charakteristický rys salesiánského ducha. Ale tato čistota je čistotou lásky. Čistá voda je voda bez příměsí, čisté zlato je zlato ryzí, čistá láska je jednoduše láskou autentickou, odmítající každou příměs smyslového egoismu: "Nechat se milovat." říkal Don Bosko, "ne kvůli sobě, ale proto, abychom lásku usměrnili na dobrého Boha". Požadoval na svých následovnicích sebezřeknutí se v projevovaných citech, celkovou "čistotu" v úmyslech, v chování, odmítnutí všech sklonů k sentimentalitě, každého gesta, které by mohlo být špatně vykládáno nebo které by mohlo znepokojoval. Don Bosko požadoval zřeknutí se jakékoliv intimity, která by se mohla zmocnit srdce a která by mu bránila, aby zůstalo otevřené všem. Don Bosko odmítal i každou hrubost. V prvních stanovách napsal Don Bosko pro své syny tento článek: "Rozvážnost, skromnost v řeči, v pohledu, v chůzi, doma i venku, musí být charakteristickou známkou našich řeholníků" (archiv S 022/2).

Salesián má tedy prosté, ale jemné srdce, srdce něžné, a přesto ani slabé, ni změkčilé. Svoji opravdovou citovost ovládá. Je to jakási zázračná rovnováha, kterou umožňuje svou milostí přítomný Boží duch lásky. Ten usnadňuje a zabezpečuje uskutečňování této salesiánské formy přátelských vztahů.

Salesián nechce jenom sám praktikovat tuto živou a jasnou čistotu, ale chce využít všech možností, aby ji vzbudil v mládeži, neboť je přesvědčen, že čistota znamená otroctví. Salesián chce, aby mládež byla čistá, stejně jako chce, aby dozrávala ke svobodě a k pravé lásce. Co by dělal Don Bosko v současném náporu sexuální vlny? Poukazoval by na to, jak je sex odosobněn tím znehodnocen, na jeho komerčnost, a především by stále přesvědčoval své salesiány, aby vnášeli do světa poselství čistoty, zvláště do světa mládeže.

B. Salesiánská rodina a rodinný duch

Prostřednictvím svého opravdového jemného citu se salesián chová jako přítel, který hledá opětované přátelství, étery daruje svou důvěru, aby získal závěru vzájemnou. Když salesián dosáhne této vzájemnosti, pak se utváří opravdové společenství nebo, abychom se vyjádřili jako Don Bosko, tvoří se rodina". Způsob salesiánských vztahů zde vstupuje do nové etapy.

Salesiánský způsob pozornosti, předvídavosti, lásky a respektování osob je vnořen k tomu, aby byl prožíván lidmi společně. Všude, kde žijí salesiáni, ve svých domech, v řeholních komunitách, v dílech pro mládež, ale také ve vztazích, se snaží založit určitý druh rodiny, jakési ovzduší nebo ducha rodiny. Salesiánská láska je sdílná, stává se společným dobrem, kde každý štědře dává i rád přijímá.

1. Vzájemná důvěra

Salesiánského ducha podstatně charakterizuje vzájemná důvěra. Stejně jako v opravdové rodině, kde manželé důvěřují jeden druhému, kde rodiče důvěřují dětem a děti rodičům. Když se nad tím trochu zamyslíme, pochopíme, taková důvěra není v základě ničím jiným než nejhlubším projevem osobnosti, o níž jsme hovořili na začátku: "Ne představení, ale otcové, bratři, přátelé," opakuje Don Bosko. Salesiánský duch plně odpovídá na žízeň po skutečném bratrství, kterou zakoušejí dnešní lidé!

2. Vzájemný vztah

Tato vzájemná důvěra je projevem dvou základních fenoménů. Na prvním místě je jím intenzivní vzájemný vztah, který se projevuje potřebou a radostí všechno se dělit a se vším se sdílet. Každou dobrou věc, kterou máme, chceme dát k dispozici druhým, aby jim prospívala. Každý člen rodiny obohacuje druhé a on sám je obohacován všemi. Jaké jsou to možnosti obětí v prospěch druhých! Jak je nádherné žít společně! Musíme pochopit, že nejdůležitější sdílení není v oblasti materiálních

prostředků, ale sdílení samého života a hodnot hluboce osobních, jako jsou city, myšlenky, zájmy, plány, radosti a smutky, ale také zkušenosti, nápady sociální nebo apoštolské. V tomto ohledu si myslím, že salesiáni řeholníci i salesiáni spolupracovníci by hodně získali lepším prožíváním svého vlastního ducha!

3. Odkaz na vnitřní zdroje

Vzájemná důvěra vyvolává další požadavek. Živost vzájemných vztahů, zejména ve společenstvích, je určována zákony, autoritou, stanovami, konvencemi ale v maximální míře závisí na vnitřní síle každého člena, na nejhlubších osobních schopnostech, které jsou v nás, jako je inteligence, svoboda, láska, touha po Bohu, víra. A zde máme podstatu toho, co Don Bosko nazýval preventivním systémem. „Celý systém se zakládá na rozumu, víře a lásce“ (Prev. systém, I. Kap.).

A to jsou praky základního významu pro současný sociální život, pro život církve, pro život rodinný i vychovatelský. "U Dona Boska se nevnučují ani myšlenky ani skutky. Rozhoduje upřímný dialog. Myšlenky se získávají vnitřním osobním přesvědčením. "Do hry" se vkládají osobní zdroje, apeluje se na iniciativu a na skutečnou spoluzodpovědnost. Skutky služby, náboženské podniky pramení z vnitřní osobní svobody. Jedním z nejjistějších znamení salesiánského ducha je atmosféra nenucenosti, svobody, fantazie a radosti, která obklopuje stoupence Dona Boska. Nikdo není nucen, nikdo nemá strach říci, co si myslí. Každý přináší svůj osobní podíl, je štědrý, vynalézá a objevuje. Don Bosko sám potvrzuje: "Bohu se nelíbí věci dělané násilím. Protože Bůh je Láska, chce, aby se všechno dělalo z lásky!" (MB 6, 15). A don Albera řekl: "Don Bosko požadoval, aby se z našich domů absolutně vyloučily rády a disciplinární opatření, které omezují jakýmkoliv způsobem svobodu, jakou mají děti v rodině" (Okružní listy, str. 203). To jsou zlatá slova.

C. Optimismus a radost

A již jsme připraveni pochopit poslední charakteristický rys salesiánského ducha vzájemných vztahů, jímž je optimismus a radost. Obojí je výsledkem realismu, neboť skutečnost nás učí, že v přírodě, v dějinách, v Božích plánech život vždycky zvítězí nad silami zla a smrti. A víra nás učí, že je to tak proto, že náš Bůh je živý, je to Bůh lásky a života.

1. Absolutní důvěra v Otcovu prozřetelnost

Všimli jsme si, že mezi evangelními hodnotami, které živí salesiánského ducha, je i hluboký smysl pro Boží otcovství. V intenzitě své víry Don Bosko synovsky odpočíval v náruči tohoto Otce, který vše řídí a jehož službě zasvětil všechny své síly. Byl znám překvapující klid Dona Boska i v největších obtížích. Když redigoval pro salesiánské ředitele svou sérii vzpomínek (r. 1886), první radou, kterou napsal, bylo motto sv. Terezie Veliké: "Ničím se nezneklidňuj!" Dobrý salesián se nenechá zneklidnit, nenechá se odradit potížemi, které ho potkávají. Je trpělivý. Don Bosko mu se sv. Pavlem připomíná, že láska všemu věří a stále doufá, a proto všechno snáší" (1 Kor 13, 7). Otcovská Prozřetelnost je pro něho živou každodenní realitou.

2. Optimistický humanismus

Salesián raději vidí lepší stránku věcí, událostí a lidí. Je žákem sv. Františka Saleského, svatého humanisty. Kdyby se bývalo důsledněji následovalo jeho učení, mohli jsme se vyhnout jansenismu. Salesián je také synem ona Boska, který jansenismus úspěšně porazil v Piemontu. Liturgie ze svátku sv. Dona Boska nám poskytuje podivuhodné vyjádření tohoto optimistického humanismu v textu epištoly sv. Pavla Filipánům: "Radujte se Pánu neustále! Opakují: Radujte se! Vaše laskavost ať je známa všem lidem; Pán je blízko! O nic úzkostlivě nepečujte, ale v každé modlitbě prosbě přednášejte své žádosti Bohu s díkučiněním. A pokoj Boží, převyšující všechno myšlení, ochrání vaše srdce a vaše myšlenky v Kristu Ježíši. Konečně, bratři, myslíte na všechno, co je pravdivé, čestné, spravedlivé, sté, co je hodné lásky, co má dobrou pověst, dále na všechno, co je ctnostné a co chvály

hodné! To činite, čemu jste se u mne naučili a co jste přijali, slyšeli a viděli. A Bůh pokoje bude s vámi" (Filip. 4, 4-9). Ve světle Lhoto obdivuhodného textu, hluboce evangelního, pochopíte, co salesián zlí i co odmítá.

Salesián odmítá snižování člověka, jak to dělá dnes tolik ničivých filosofických směrů. Ničím lidským nepohrdá. Je jasné, že nepomíjí jeho tragickou slabost (zvláště u mládeže), ale má mimořádnou důvěru v jeho přirozené i nadpřirozené zdroje. Když se obrací k mládeži, jeho výchovný postup je zaměřen k uznání a k podpoření vývoje těchto vnitřních zdrojů. Celé umění vychovatele spočívá v tom, že umí objevit v hloubce nejužší duše strunu schopnou rozechvění a vydání tónu. Don Bosko věděl, milost Boží a lidské úsilí mohou z dospívajícího chlapce zformovat opravdového světce.

Stejným způsobem salesián odmítá kritiku poměrů, jak to dnes dělá Klik lidí nespokojených současným vývojem, a takzvané "laudatores temporis acti", to jsou li, kteří chválí staré dobré časy. Salesián nic ve větě neodmítá. Zná svá omezení, své osobní hříchy, ale s odvahou, realismem a bez špatné nálady bojuje se zlem. "Kdo je vždycky připraven si ztěžovat, nemá opravdového salesiánského ducha," říkával don Caviglia (Přednášky). Salesián se umí se sv. Pavlem "držet všeho dobrého" (1 Tes 5, 21). Přijímá pozitivní hodnoty současného světa, i když jsou nové, ať už pocházejí odkudkoli, hlavně, když se líbí mládeži. A už jsme si všimli, nezaujímá hněvivé pozice vůči protivníkům: je klidný, trpělivý a doufá, že je změni.

3. Radost

Salesián žíví trvalou radost. Jeho vlastní radost mu umožňuje předávat ji mládeži. Radost je také rozjasňující silou, kterou v mládeži musí hledat a vzbuzovat. Tato radost je plodem šťastné povahy, ale ještě víc je plodem víry, naděje a lásky, prožívaného rodinného ducha. "Bůh miluje svět. Jeho plán spásy je podivuhodný a bude mít úspěch! A už nyní je to Bůh blahoslavenství, který nám přinesl radostnou zvěst a spojení v lásce s Ním. Zkuste to a uvidíte, jak je dobré být dítětem Božím, Kristovým apoštolem, otcem nebo milujícím bratrem, který je milován!"

S Donem Boskem salesián vášnivě miluje život, věří, že je darem Božím, že život je dobrý a stojí za to ho žít. A ví, že je na cestě k úspěchu. "všude, kde se rozzáří radost, je znamením toho, že život měl úspěch," napsal filosof Bergson.

Náměty pro diskusi:

Salesiánský působ vztahů

1. Základním problémem zůstává osobní kontakt. Jak bychom měli pokračovat v organizovaných akcích, aby se tento kontakt, který lidi sbližuje, udržel?
2. Jaké nároky kladou osobní vztahy na salesiána? (Je totiž velmi důležité si je uvědomit.)
3. Jakým způsobem můžeme ochraňovat možnou čistotu v tak erotizovaném světě?
4. Jak můžeme realizovat salesiánskou rodinu ve skupině spolupracovníků s jejími nároky na vzájemné vztahy a s odkazem na vnitřní schopnosti?
5. Jak rozlišíme pozitivní hodnoty ve světě od hodnot a způsobů negativních, nepřijatelných, tak abychom zůstali věrni našemu "humanistickému optimismu"?

SALESIÁNSKÝ ZPŮSOB MODLITBY

Existuje také salesiánský způsob modlitby. Don Bosko ji postavil na druhé místo při charakteristice salesiánského ducha. "Zbožnost je druhým charakteristickým rysem kongregace a druhým specifickým jejího ducha" (Annali Sales. str. 726).

Několik základních textů nám bude sloužit jako východisko k vymezení vlastností salesiánské modlitby, tj. přímých vztahů salesiána se živým Bohem.

Nejdříve dva texty znalců salesiánského ducha. Don Ceria v citované kapitole Análů pokračuje takto: „V pojetí Dona Boska (jedná se tedy o základní definici) zbožnost je postoj člověka vyhýbat se i lehké urážce Boha a dělat úplně všechno pro Pána. Zvláštností salesiánské zbožnosti je umět se modlit

prací“ (str. 726 a 729). Druhý text pochází od dona Rinaldiho, étery souhrnně definoval salesiánského ducha takto: "Salesiánský duch je neúnavná pracovitost (o tom jsem již hovořil) posvěcená modlitbou a spojením s Bohem (XII. gener. kapitula, 1922). Všimněme si hned, jak oba texty úzce spojují modlitbu a činnost, modlitbu a život.

Vezmeme nyní další dva texty, tentokrát ze stanov a salesiánských pravidel. Dva články ze salesiánských stanov, které napsal sám Don Bosko a které zůstaly v našich stanovách až do 4. 1. 1972, zněly takto: "Aktivní život, k němuž v základě směřuje naše Společnost, vede k tomu, že naši členové nemohou mít mnoho společných zbožných cvičení. Proto je nahrazují vzájemným dobrým příkladem a dokonalým plněním základních povinností křesťana“ (čl. 152). A další tři články pokračují: "Denně bude (salesián) kromě ústních modliteb alespoň půl hodiny meditovat pokud mu v tom nebude bránit výkon posvátné služby; v takovém případě místo toho častěji použije modliteb a obětuje Bohu s větším citovým nadšením ta díla, která mu zabránila splnit předepsané pobožnosti" (čl. 155). Znění těchto dvou článků je typické. V obou případech se zdá, že Don Bosko má jakýsi komplex viny vzhledem k malému množství předepsaných modliteb, které požaduje na svých synech. Proto upřesňuje, že salesiáni nacházejí v apoštolské práci a v určitém způsobu jejího konání to, co "doplňuje" nepatrný počet pobožností.

Přečteme si poslední text, čl. 280 salesiánských pravidel, která platila až do r. 1971. Pojednává o salesiánských novicích a o "nezbytných ctnostech dobrého salesiána". Novicům je třeba klást na srdce právě tu "neúnavnou pracovitost, posvěcenou modlitbou a spojením s Bohem, která musí být charakteristikou synů Dona Boska". Určitě jsme poznali myšlenku dona Rinaldiho, oficiálně povýšenou na úroveň definice, vyjadřující charakteristiku salesiánů.

Těmito texty se jasně vine jeden hlavní směr. Jeho smyslem určitě není požadovat na salesiánovi modlitby. Ale salesiánský způsob modlitby je v úzkém sepětí se vším, co jsme až dosud řekli, zvláště s intenzitou našeho činného života. Ani Don Bosko, ani jeho žáci nepatří mezi mnichy. Modlí se, samozřejmě, ale apoštolský život je jejich prání a základní prostředek k posvěcení a ke spojení s Bohem. Tady znovu nalézáme Don Boskův realismus. Bojí se, aby dlouhé modlitby nedávaly jeho synům falešný pocit dobrého svědomí a aby se nestaly farizejskou záminkou k oslabení jejich konkrétní a záslužné zbožnosti ve službě bližnímu. Don Bosko proto na nich požaduje málo modliteb ve srovnání s tím, kolik času věnuje modlitbě mnoho jiných řeholníků a apoštolů. Trvá na tom, že zbožnost ve službě bližnímu, vykonávané opravdu pro Boha, z lásky a ke slávě Boží, je duchovně plnohodnotná. V ní se sám život mění v modlitbu.

Budeme pokračovat v naší úvaze o těchto dvou doplňujících se aspektech salesiánské modlitby. Nesmíme je oddělovat, neboť hrozí nebezpečí, že uvěříme tomu, že salesián je špatný Kristův žák, zanedbávající zvláště své osobní posvěcení. Vyjádřil bych proto tyto dva body takto:

A. Mnoho zbožnosti - liturgie celého života

B. Málo pobožností - jen nejpodstatnější liturgické úkony a modlitby.

To platí pro všechny salesiány, ale pro každého podle jeho postavení v církvi a ve společnosti.

A. Mnoho zbožnosti - liturgie celého života

1. Křesťanská originalita: život se stává hlavní liturgií

Salesiánské učení o zbožnosti spočívá na základní pravdě vyslovené v Nové zákoně. Protože se na ni snadno zapomíná, II. vatikánský koncil ji znovu zdůraznil. Touto pravdou je to, že opravdový kult, který od nás Bůh očekává, je především duchovní a teprve na druhém místě rituální. Bůh požaduje naše srdce a náš život. Je pravda, že nezavrhuje obřady a vnější formy, které mají hodnotu jako znamení ve sféře vyjadřovací i sociální. Bůh je však přijímá jen tehdy, když jsou projevem věrného života, nebo alespoň srdce rozhodnutého být zcela konkrétně věrnějším. Samy o sobě jsou obřady prázdné, a když jsou odtrženy od pravdy srdce nebo od pravdy života, stávají se tím, čemu říkám formalismus nebo farizejství. Ve Starém zákoně a za časů Ježíšových tomu t často bývalo. Slyšíme proroky i samého Krista, jak židům vytýkají, že Bůh odmítá čistě vnější pokrytecké modlitby a bohoslužby. Bůh naopak očekává" oběť života, žitého ve shodě a jeho zákonem. "Tento lid mě ctí ústy," stěžuje si Ježíš, "ale jeho srdce je ode mne daleko! Nadarmo mě však ctí" (Mt 15, 8-9). Ježíš uctívá svého Otce v každém okamžiku svou absolutní poslušností. Jeho nejvyšším kultovním úkonem

se stane konkrétní obět' vlastního života, obět' těla a krve v poslušnosti pramenící z lásky. Ježíšovi učedníci jsou proto pozváni k této úžasné skutečnosti. Křtem se stali kněžími (ve smyslu duchovního kněžství pokřtěných). Proto mohou a musí z celého svého života, z nejprostších věcí naplňujících lidský život, v rodině i zaměstnání, učinit obět' Bohu Otci. Je to obět', která oslavuje Boha, naplňuje Ho radostí a přispívá ke spáse světa.

Apoštolská konstituce *Laudis canticum* to vyjádřila zcela jasně: "Celý život věřících tvoří opravdovou liturgii, v níž se nabízejí ve službě lásky Bohu a lidem a spojují se tak s jednáním Ježíše Krista, který svým životem mezi námi a obětováním sebe samého posvětil život všech věřících" (AAS 1971, str. 533; ale srov. i překrásné čl. 10 a 34 *Lumen Gentium*).

Ještě více mohou věřící oslavovat Boha, když vezmou vážně svoji apoštolskou odpovědnost, kterou jim církev svěřuje, v prožívání každodenního života. Koncil zdůraznil dva aspekty: nechat proniknout osobní i společenský " život, celý současný společenský řád duchem blahoslavenství a nabídnou lidem Kristovo poselství i Jeho milost (srov. AAS a GS 72).

K tomu bych dodal, že ještě výraznějším způsobem se tento úkol objevuje v případě salesiánských spolupracovníků, kteří se aktivně angažují pro rozkvet Božího království svou prací a obětavostí pro nejchudší a ohroženou mládež. Všechno, co pro tento úkol vykonají, je posvěcuje. Zároveň oslavují tímto způsobem Boha. Nabízejí skutečnou "duchovní obět'", milou Bohu, prospěšnou Církvi i jim samým (srv. Řím 1, 9; 12, 1; Fil 2, 17; 3, 3; 4, 8; 1 Petr 2, 5).

Vidíte, jak velkým omylem by bylo domnívat se, že se posvěcujeme a oslavujeme Boha pouze modlitbou a liturgickými úkony.

2. Jak tuto liturgii života reálně prožívat

Problém spočívá v umění skutečně prožívat tuto "liturgii života". Nejde to zcela automaticky, ani to není tak snadné, jak by se na první pohled mohlo zdát! V důsledcích se jedná o skutečnou orientaci života k Bohu, která předpokládá živou víru, a také lásku k Bohu, pro niž se zříkáme zla (toho zla, které nás tak často pokouší a napadá) a kvůli níž plníme to, co na nás Bůh žádá.

Ano, právě toto je vlastní salesiánské zbožnosti. Všimněme si definice dona Cerii: „V pojetí Dona Boska zbožnost je postoj člověka vyhýbat se i lehké (!) urážce Boha. Taková zbožnost vyžaduje opravdu velkou víru a velkou lásku! Don Bosko ji uskutečnil v maximální míře. Don Rinaldi o něm napsal: "Don Bosko se neustále modlil, pracoval, hrál si, psal, ale vždy s pohledem vzhůru, k Bohu. Neříkejte, že salesiáni vedou (jen) činný život! Pracujeme v kontemplaci. Jsme aktivní i kontemplativní. Don Bosko byl totiž takový!" (Exercicie z r. 1927). Víte, že Don Bosko byl definován jako "spojený s Bohem". Je to jen jiné vyjádření toho, že Don Bosko byl kontemplativní v činnosti. Co to znamená? Že Don Bosko každou chvíli výslovně "myslel" na Boha? To se mi nezdá. Bylo by to velice těžké, ale ještě těžší by to pak bylo pro nás. Spíše to znamená, že Don Bosko si stále živě uvědomoval hluboký smysl své činnosti. Jednal s tímto "apoštolským smyslem", který mu diktovala jeho víra a láska, který mu umožňoval udržovat celou svou činnost na nadpřirozené úrovni.

Vezměme si příklad ženatého muže a otce rodiny. Hluboce miluje svoji manželku a děti. Můžeme se proto domnívat, že na ně neustále myslí? Určitě ne. Jak by mohl potom pozorně a usilovně plnit své profesionální povinnosti? Jak by mohl například bez nehody řídit auto? A přece vždycky pracuje s vědomím svého postavení manžela a otce. To vede k tomu, že v nejrůznějších pracích a povinnostech spontánně odmítá všechno, co by se mohlo postavit proti jeho lásce. Naopak, všechno koná v souladu s láskou, již miluje svoji manželku a děti.

Analogickým způsobem jedná každý křesťan se svým vědomím věřícího člověka. Pokud ho žene touha sloužit Bohu (jako např. salesiánského spolupracovníka), jedná vždy s apoštolským úmyslem: objevuje a potkává Boha v každodenním životě. Ví, že jeho apoštolská práce má božské dimenze a podle těchto dimenzí také žije. Ví, že je Bohem poslán a všude, kde se nalézá, Boha zpřítomňuje. Ví, že je s Bohem a že Bůh je s ním. Ví, že potkává Boha ve všech, kteří ho obklopují. "Všechno, co jste udělali jednomu z těchto mých nejmenších bratří, mně jste to učinili" (Mt 25, 40).

Křesťan ví, že svoji práci vykonává pro Boha, pro Boží království a pro Jeho slávu. Ví, že Duch Boží ho může kdykoliv s nekonečnou jemností a diskrétností volat, dávat mu znamení a povzbuzovat ho k větší lásce. Toto všechno, souhrnně prožívané, je duchovní oslavou Boží, je to pravá salesiánská zbožnost. Jedním slovem je to život podle Božího přání naplněný vůlí líbit se Bohu stále více.

Vidíte, že to není snadné, neboť je v tom skryto trvalé riziko zapomínat na Boha a stávat se pouze člověkem činnosti, nechat se strhnout pokušením nebo jednoduše rutinou. Je tu také nebezpečí vyhledávat z marnivosti, nebo z pýchy, a to i v těch nejzbožnějších činnostech! Ale v té míře, v jaké se živá víra vyhýbá těmto nebezpečím, stává věrný křesťanský život pro člověka posvěcením a pro Boha oslavou.

3. Podněty ke střelným modlitbám

Už chápeme, že ten, kdo chce prožívat tento křesťanský a salesiánský život musí si nutně vyhradit čas na rozjímání, na slovní modlitbu a na kontakt s věřícími přáteli. (Právě to jsou tři hlavní prostředky vyživující "křesťanský cit", s nímž je třeba žít.)

Ale úplně nejdříve bych se chtěl zmínit alespoň několika slovy o jednom mnohem jednodušším prostředku, který je schopen udržovat rozlet živé víry nezbytné pro křesťanský život. Jsou to střelné modlitby, výslovně doporučované Donem Boskem podle učení sv. Františka Saleského.

Vraťme se k našemu přirovnání ženatého muže a otce rodiny. I když ne myslí stále na svou ženu a děti, je hezké a dobré, když si na ně občas, bleskově vzpomene. Potěší ho to, uklidní a povzbudí. Možná, že má jejich fotografii v kanceláři, na pracovním stole nebo v peněžence. A stačí mu letný pohled, aby si oživil svoji lásku k nim.

Podobně, ba ještě lépe jedná salesián, neboť Pán je skutečně přítomen všude. Zvláště tehdy, když neměl čas vykonat svoji obvyklou slovní modlitbu, pamatuje na svého Pána během všech svých zaměstnání. Ať už čeká na autobus nebo řídí auto, ať poslouchá zprávy nebo jde po schodech, dokonce i uprostřed rozhovoru, před divadelním představením, které ho potěší, nebo naopak zarmoutí ale především v hodinách zkoušek se jeho srdce jako blesk vznese k Bohu Otci ke vzkříšenému Kristu nebo k Panně Marii. Ví, že všichni mu jsou blízcí, přítomní a věnují jeho osobě pozornost. A možná právě tento chvilkový pocit převede d rychlé invocace, do modlitby, která vznikne zcela spontánně. Je to tzv. "střele" modlitba (podle lat. jaculum = šíp, vystřelený k Bohu).

Tato skromná vzývání jsou nejživější modlitbou, květem života, bezprostředním dialogem schopným zachytit život do sítě víry a lásky. Článek 48 nových salesiánských stanov (Zkušební text – v konečném znění je to čl. 12 a je trochu pozměněn.) to vyjadřuje takto: "Salesián má málo pobožností, ale neustále se modlí v prostém a srdečném dialogu se živým Kristem, s Bohem Otcem, jehož blízkost cítí a s Pannou Marií, která je jeho pomocnicí. Takto může rozjímat v činnosti a uskutečňovat život ve spojení s Bohem jako Don Bosko."

B. Málo pobožností - jen nejpodstatnější liturgické úkony a svátosti

1. Význam chvil slovní modlitby

Salesián má málo pobožností, které navíc nejsou dlouhé. Proto si je dobře vybírá a snaží se je intenzivně prožívat. (To však salesiánovi vůbec nebrání, aby v určitých momentech pochopil pod vlivem Ducha Svatého, že se musí modlit mnohem víc.)

Charakteristikou salesiánských modliteb je jejich úzká spjatost s denním životem. Jestliže je tedy salesián ve své podstatě apoštolem, pak i jeho modlitba bude apoštolskou, tak jako Kristova modlitba během Jeho veřejného života, tak jako modlitba sv. Pavla nebo modlitba dalších velkých lidí činnosti. Modlitba má proto dvojitý význam. Mohli bychom to stručně vyjádřit takto: modlitba je úkonem sjednocující lásky (společenství s Bohem) a zároveň přípravou na lásku sloužící (oddanost druhým lidem). Modlitba je pro apoštola chvílí odpočinku, k níž Pán Ježíš vyzval apoštoly po návratu z prání apoštolské cesty (Mk 6, 31).

Modlitba je důvěrným okamžikem prožívaným s Učitelem, kdy se každý může projevit zcela nenuceně. Apoštol v ní skládá svému Učiteli účty ze svého života a z vlastních zkušeností, vypráví mu o lidech, které cestou potkal, i o těch, za něž je zodpovědný. V modlitbě děkuje za úspěchy, pokořuje se před Učitelem za utrpené porážky, ale zároveň se Mu svěřuje, jak je šťastný, že může být Jeho služebníkem a přítelem. Taková modlitba se dotýká stejně tak budoucnosti jako minulosti. Je předpokladem a přípravou na práci, kterou apoštol podniká. Je prosbou, žádostí o milost, aby práce byla plodná, protože bez Pána nemůžeme činit nic (Jan 15, 5). Ale když On naši slabostí dodá sílu,

můžeme všechno (Fit 4, 13). Modlitba se tak stává privilegovaným okamžikem, v němž se posiluje salesiánova pastorační láska, jeho dynamismus a ožívuje se onen "mysl pro apoštolát", který dává hlubokou hodnotu celému jeho životu.

2. Nejdůležitější formy modlitby: slovo a svátosti

Omezené množství salesiánských modliteb vyžaduje, aby jejich výběr byl vhodný a zahrnoval nejpodstatnější formy. V praxi sám Don Bosko všechno soustředil na uvědomělou a zodpovědnou účast na liturgii a svátostech, v nichž se živý Kristus setkává se svými údy s největší intenzitou spásné činnosti.

V tomto bodě se Don Bosko stává prorokem, neboť předem odhalil spíše intuitivně než teologicky hlavní směry, které rozvinul II. vatikánský koncil. Prvním momentem je naslouchání slovu Božímu. Don Bosko ho předkládal a vysvětloval svým chlapcům prostě a jednoduše jako světlo k poznání Boha, Božího plánu a vůle i jako sílu a povzbuzení pro každodenní věrnost. Žák Dona Boska, který dnes s užitkem může čerpat z pokroku v evangelizaci a v liturgii, pozorně a pečlivě toto slovo přijímá, zejména slovo Písma. Každý den by si měl najít chvilku času, aby rozjímal některý odstavec nebo větu z evangelia.

Dalším prvkem jsou svátost eucharistie a svátost smíření. Všichni víme, že Don Bosko jim přikládal mimořádnou důležitost. Nové salesiánské stanovy to v čl. 23 vyjadřují takto: "Častá setkání s Kristem ve svátosti eucharistie a ve svátosti smíření jsou zdrojem zvláštní síly při výchově ke křesťanské svobodě, ke stálé konverzi a k bratrskému a velkodušnému životu v církevním společenství."

Eucharistie je "střed, vrchol" života každého salesiána. Don Ceria píše "Eucharistická zbožnost tvoří životní princip salesiánské zbožnosti" (Annali, II str. 727). Důvod je jasný. Eucharistie oslavuje tajemství spasitelné lásky, v níž, jak jsme již řekli, nachází svůj pramen salesiánova dynamická apoštolská láska.

V souladu s tím, k čemu jsme dospěli při úvaze o duchovním kultu tedy liturgii celého života, je třeba zdůraznit, že je úzce a nutně spjata s bohoslužebným kultem, tedy s eucharistickou liturgií. Připomněl jsem předmět eucharistické oslavy. Věříme, že pod viditelným znamením chleb a vína, je život samého Krista, který se v nich zpřítomňuje. Kristu z lásky obětoval celý svůj život svému Otci a lidem, svým bratřím, k darování těla a krve. Proč jde Kristus ucedník na mši? Aby si účinně "připomenul", že jeho život sám o sobě by nebyl ničím a že by sám ni nezmohl. Jestliže však je svým lidským životem schopen oslavit Otce zachránit svět a posvěcoval se, je to jedině možné pro zásluhy Ježíš Krista, ve spojení s Ním, s milovaným Synem!

Křesťan jde na mši, aby dosvědčoval, že jeho život dostává hodnot v Kristově poslušnosti. Chce včlenit svůj život do Jeho života, nechat se přetvořit: a v Jeho lásce přijmout božský proud absolutní lásky. Mše a život, živo a mše jsou ve víře a lásce opravdového věřícího křesťana, opravdového apoštola jednou jedinou záležitostí.

Při svátosti smíření, dnes tolik zanedbávané, nemůže salesián zapomínat na její nejméně trojí hodnotu. Za prvé mu pokání umožňuje zblízka si uvědomit svůj stav hříšníka, nebo alespoň křesťana, který příliš málo miluje. Současně si uvědomit nekonečně trpělivou a povzbuzující Boží lásku. Dále mu svátost smíření dovoluje ověřit si, jakou odezvu mají jeho hříchy v církvi a ve společnosti. Od Boha a současně od církve žádá odpuštění a jejím prostřednictvím ho také od Něj dostává. A konečně svátost smíření mu dovoluje přijmout od Krista svátostnou milost odpuštění a nápravy. Tím křesťan vyznává, že svěřuje program svého duchovního života daleko víc Boží milosti než svému vlastnímu úsilí.

Snad bychom mohli přidat ještě čtvrtý důvod, bezprostředně apoštolský. Apoštol je povolán k pokání nejen za své hříchy, ale i za hříchy těch, kterým chce sloužit. Ve svátosti smíření nalézá tedy také tento význam.

Nemusíme ani připomínat, že u Dona Boska obě tyto svátosti byly vždycky svobodnými, osvobozujícími a radostnými. Don Bosko měl mysl pro slavnosti. Přál si, aby všechny oslavy byly vždy dobře připravené, hezké, slavnostní, plné velikonoční radosti: "Je dobré modlit se, stejně tak jak pracovat a být spolu."

C. Salesiánský život je život mariánský

Zůstává nám ještě jedna skutečnost, která by si zasloužila podrobné zpracování. Salesiánský život je život mariánský. Maria je v něm přítomná v mnoha aspektech. Je to něco úžasného, jaké místo zaujímala Panna Maria v duši a životě Dona Boska, v dějinách salesiánského díla a salesiánské rodiny. Panna Maria je ve snu devítiletého chlapce i u smrtelného lůžka, na němž již 73letý bojovník nepřestává s dětskou důvěrou volat Matko, Matko! Maria!" (MB 18, 502-3, 533-7). Nezapomeňme ani na všechny historické 8. prosince v naší tradici. Don Bosco, zakladatel, prohlásil: "Nejsvětější Panna Maria je zakladatelkou a bude i udržovatelkou našich děl" (MB 7, 334).

Don Bosco svou přirozeně synovskou duší tíhl instinktivně k Panně Marii, ale ještě pravdivější je to, že Pannu Marii dostal jako učitelku moudrostí, jako matku neposkvrněnou a pomáhající. Podle II. vatikánského koncilu musíme do církve putující vnášet mariánské dědictví, snažit se, aby specifická úcta naší rodiny k Panně Marii, měla plnou hloubku i dosah, které jí vytyčil Don Bosco.

Panna Maria jako Matka neposkvrněná v nás vychovává pravou něžnost jemnost srdce, které jsou, jak jsme poznali, charakteristickými salesiánskými rysy. Jako Pomocnice křesťanů vychovává naši horlivost.

"Naše doba není lehčí než doba Dona Boska. V sociálním obrácení, které dnešní svět požaduje na církvi, je přítomnost Panny Marie, Matky církve a Pomocnice křesťanů, účinným podnětem a pohnutkou. Úcta k Panně Marii Pomocnici v nás musí stejně jako kdysi v Donu Boskovi probudit vroucí apoštolskou horlivost v boji proti zlu. Musí nám pomáhat v úsilí podněcovat křesťany, aby měli smysl pro církve a vůli budovat svět podle blahoslavenství (Acta CGS XX, č. 545).

Tak jako ostatní rysy salesiánského ducha i pevná synovská láska k Panně Marii je v plném souladu se základním prvkem - apoštolskou láskou. V horlivé pastorační lásce se setkáváme s Marií a Panna Maria v nás zase živí náš zápal. Don Bosco vyprávěl svůj sen z 9 let takto: "Paní vznešeného vzhledu mě vzala a ruku: 'Podívej', řekla mi, 'to je tvoje pole, tady máš pracovat! To, co vidíš, e se děje s těmito zvířaty, to musíš udělat s mými syny.'" (Paměti oratoře Dona Boska, str. 25).

Salesiáni jsou nejen spolupracovníky Boha, ale i jeho nejněžnější Matky Marie.

Náměty pro diskusi:

Salesiánský způsob modlitby

1. Objasněme, co Písmo a koncil nazývají duchovním kněžstvím a duchovním kultem, které jsou základem salesiánského ducha modlitby.
2. Jak to udělat, aby se nejen modlitba, ale i náš každodenní život stal prostředkem ke spojení se s Bohem?
3. Objasněme vztah mezi účastí na eucharistii a všedním životem.
4. Jaké místo dáváme Panně Marii ve svém životě? Setkáváme se s potížemi u nás nebo u druhých?

AKTUÁLNOST A PERSPEKTIVY SALESIÁNSKÉHO DUCHA

Pokoušeli jsme se krok za krokem postupně popsat rozličné složky salesiánského ducha. Někdo si ale může sám pro sebe pomyslet: Jsou salesiánské kvality opravdu jedinečné? Nesetkáváme se s nimi i v jiných duchovních rodinách církve?

Můžeme odpovědět: ano, setkáváme. Bohu díky, nacházíme tyto hodnoty také jinde. Augustiniánské rodiny mají hluboký smysl pro prvenství lásky. Žáci sv. Františka z Assisi starostlivě vyhledávají blízkost chudých. Stoupenci sv. Ignáce mají živý smysl pro apoštolskou práci ve službě církve a k slávě Boží atd. Abychom pochopili salesiánského ducha v jeho originalnosti, musíme brát jeho vlastnosti jako celek a uvědomit si jejich vzájemný vztah. Stavební materiály můžeme najít i jinde, ale stavba je nová. Nástroje a zvuky jsou znám y všude, ale "salesiánská symfonie" je jen jediná. Zpívá Bohu chválu svým způsobem a církve to naplňuje radostí.

V této poslední přednášce se pokusíme zaposlouchat do této symfonie a pod jedním zorným úhlem souhrnně zachytit všechny složky salesiánského ducha. Jak to na nás zapůsobí? Určitě každý bude mít svůj zážitek. Chtěl bych se proto s vámi podělit o ten svůj. Zdá se mi, že salesiánský duch se

vyznačuje kromě jiného třemi atributy: je bohatý, moderní a otevřený do budoucnosti. Doufám, že budete mít ještě trpělivost vyslechnout si tuto závěrečnou úvahu. Jestliže se mi podaří přiblížit vám své hledisko, vaše pochopení salesiánského ducha ještě vyroste.

A. Bohatství salesiánského ducha

Věřím, že salesiánským duchem Bůh dává Církvi prostřednictvím Dona Bosky i našim mimořádně bohatý dar. Měli jsme již příležitost povšimnout si pevné jednoty celé osobnosti Dona Bosky. Uvažujme teď o bohatém komplexu této jednoty. Don Bosko v sobě realizuje jedinečný soulad extrémů, zářivý soulad přirozenosti a milosti. Je krásným typem lidskosti (a vtom si také získává sympatie) i krásným typem svatosti.

"Hluboce lidský, bohatý ctnostmi svého národa, byl otevřený pro pozemské skutečnosti. Hluboce Boží, naplněný dary Ducha svatého, žil, jako by viděl Neviditelného" (Žid 11, 27, stanov y čl. 47). Don Bosko, člověk země i nebe, realista i mystik, silný i něžný, prostý jako holubice, ale opatrný a chytrý jako had, jistý sám sebou, ale ještě silnější Prozřetelností, hluboce citlivý a vždy rozzářený, usmívající se, ale přitom skutečný asketa, který nic nepředstírá.

Mohli bychom pokračovat v seznamu těchto kontrastů. Jsou projevem jeho složité osobnosti, těžko pochopitelné ve své plnosti.

Tuto plnost nacházíme i v jeho duchu. Jeho asi nejpřitažlivějším rysem je schopnost současně objímat zem i nebe, důvěřovat v lidské schopnosti i sílu milosti, přizpůsobit se současně světu i Bohu, otevřeně se zajímat o dějiny lidstva i o dějiny Božího království, intenzívně milovat tento život, ale žít po životě věčném. Jedinou věcí, které se salesiánský duch absolutně zřídá, je zlo i hřích. Odmítá všechno, co škodí člověku a uráží Boha. Proto nalézáme v salesiánském duchu všechny prvky křesťanského života, harmonicky koordinovaného se základní realitou lásky. Setkáváme se s modlitbou i apoštolskou činností, s radostí i askezí, starostí o osobní svatost i službou druhým, smyslem pro tradici i otevřeností do budoucnosti, citem pro úzké bratrství pohledem na universální církev. Je tu vychutnávání tvořivé svobody i duch disciplíny, který chce sloužit k jednotě církve, duch evangelní i duch moderní. Nalézáme úctu ke svátostem a přítomnosti Panny Marie.

Bezpochyby tato plnost vysvětluje fakt, že salesiánský duch je pro všechny shodný a schopný uspokojit nejrůznější typy křesťanů ve všech životních situacích. Může inspirovat muže i ženy, křesťany mladé, dospělé i dříve narozené, ať už je jejich kulturní nebo sociální úroveň jakákoliv. Hodí se stejně dobře pro venkovana jako pro univerzitního profesora nebo poslance (cožpak nebyla první právě maminka Markéta, která se salesiánským duchem inspirovala i v něm žila?). Předkládá nejširší paletu možných apoštolátů, i když je zřejmě orientován na chudou mládež, které dává přednost. Ale všechna svědectví, která jsme od vás slyšeli, to potvrzují a ukazují na snadnou přizpůsobivost. Jeden spolupracovník pomáhá faráři ve farnosti, druhý se věnuje vzdáleným misiím. A myslím i na spolupracovníky dlouhé roky nehybně ležící na nemocničním lůžku. Vykonávají velké salesiánské dílo svým obětavým utrpením, modlitbou a prostotou, s níž každému, kdo je přijde navštívit, vypráví o Donu Boskovi a jeho dílech.

Když toto všechno konstatujeme, nechceme se vůbec považovat za lepší než ostatní, ani se nechceme nad někým povyšovat. Prostě tvrdíme, že salesiánský duch je dost pružný a bohatý, aby křesťana inspiroval k vytvoření vlastního programu naplnění života se širokými obzory, v němž se všechny schopnosti využijí a rozvinou na půdě a ve službě církve.

Nechybějí ani velké vzory. Seznam salesiánských světců i těch, kdo jsou oficiálně na cestě ke svatosti, je dlouhý. Na tomto seznamu jsou také někteří spolupracovníci a spolupracovnice. Strom rodící takové ovoce má určitě bohatou a silnou mízu!

B. Modernost salesiánského ducha

Na druhém místě se mi salesiánský duch zdá vcelku moderní, přiměřený mešní církvi a dnešnímu světu.

V tomto bodě jsem rád, že jsem se setkal s myšlenkou někoho, kdo je kompetentní věci posuzovat. Ve svém projevu k salesiánům (20. 12. 1971) papež Pavel VI. řekl věty přesahující obvyklý rámeček:

"Mohli bychom si položit otázku, zda po stu letech není třeba ustoupit z počátečních pozic, zda už nezastaral váš způsob výchovy, práce a přístupu k mládeži. Není tomu tak. Jan Bosko byl prorok, předvídal potřeby, uvedl vás na cestu, která vzdoruje času" (volná část projevu). "Lidské a křesťanské principy, na nichž spočívá vychovatelská moudrost Dona Boska, nesou v sobě hodnoty, které nezastarávají (oficiální poselství).

Pokusme se hlouběji pochopit tuto modernost z dvojího hlediska: jejího vztahu k dnešní církvi a k dnešnímu světu.

1. Salesiánský duch v souladu s výzvami pokoncilní církve

a) Ve vztahu k sobě samé církve II. vatikánského koncilu naléhavě požaduje na všech pokřtěných, aby si uvědomili, že jsou zodpovědnými údy jediného lidu Božího, každý podle svého postavení v církvi.

V salesiánském duchu žijí kněží, řeholníci, řeholnice, členové sekulárních institutů i laici. A tito laici jsou vrženi do apoštolské činnosti. Odpovídají tak na výzvu koncilu, který je zve, aby převzali svou zodpovědnost a projevíli se jako aktivní a iniciativní křesťané v duchu spolupráce.

Různí členové salesiánské rodiny, úzce spjatí, mohou získat skutečný prožitek církve. Tato zkušenost je tím hlubší, čím více se dávají do služeb místní nebo univerzální církve. Každý salesián je zainteresován na širokém poli činnosti své rodiny v 17 misijních územích, jež jsou mu svěřena. Už sama úcta salesiánů k Panně Marii je otvírá tomuto tak aktuálnímu univerzalismu. Maria, Pomocnice křesťanů, je konkrétně Marií, Matkou církve, která oživuje a podporuje křesťanský lid v boji proti zlu a úsilí pro rozkvět Božího království.

b) Ve vztahu k Bohu požaduje církve II. vatikánského koncilu dvě věci. Na jedné straně jako by znovu našla obdivuhodnou skutečnost všeobecného kněžství všech pokřtěných, které je opravňuje k "duchovnímu kultu" celého života. Na druhé straně její liturgické úsilí směřuje k tomu, aby znovu přivedla křesťany k podstatným živým pramenům a osvobodila je od početných nebo příliš snadných pobožností. Církve věnovala široký prosto hlásání slova a stolu eucharistie, přitom však zdůraznila absolutní ústřední úlohu svátosti eucharistie. Salesiánský duch toto všechno přijímá bez potíží, dokonce můžeme říci, že to přijímá s radostí, protože byl již dlouho připraven. Viděli jsme, že salesiánská modlitba je jednoduchá, životná, vyživovaná slovem Božím a eucharistií. Liturgická obnova nalézá přirozeně v salesiánech dobré spolupracovníky.

c) Ve vztahu neuzavírat ke světu se církve II. vatikánského koncilu svobodně rozhodla se neuzavírat se do sebe, ale jít do světa, vniknout do něho jako jeho dua kvas (GS 40 b). Nechce narušit jeho legitimní autonomu, ale c sloužit a zachraňovat jako církve sloužící a chudá. Salesiánský duch spontánně vstupuje do tohoto dění, neboť je svojí přirozeností otevírá světu, jeho problémům a zájmům. Jeho veškerá apoštolská činnost s roje k tomu, aby světu poskytoval integrální službu požadovanou kolem; na jedné straně proniknout evangelním duchem všechny oblasti sekularizujícího se světa, na druhé straně mu výslovně přinášet Kristovo poselství a milost (AA 5).

V této úloze se salesiánský duch přednostně věnuje dvěma kategoriím lidí - mladým a chudým. Tyto hlavní starosti leží na srdci i současné církvi. Klíčovými problémy, které je třeba dnes řešit, jsou právě problémy světa chudých a mládeže. Salesiánská rodina svou civilizační a evangelizační prací zejména v těchto sociálních vrstvách poskytuje dnešní církvi dobré pracovníky.

2. Salesiánský duch v souladu s potřebami moderního člověka

Salesiánský duch je také v souladu a v harmonii s nejhlubšími potřebami moderního člověka. Všimli jsme si jeho citlivosti, péče, úcty i důvěry v člověka. Proto se cítí schopen odpovědět modernímu světu na jeho často tragické hledání čtyř základních hodnot.

a) Osobní svoboda

Moderní člověk má především žízeň po svobodě. A nic není skutečně oprávněnějšího. Bůh si přeje, aby člověk byl svobodný, protože je to podmínka každé pravé lásky. Když jsme rozebírali salesiánský

způsob vztahů, viděli jsme, že salesián se snaží vytvářet prostředí, kde každý je individualizován, milován a povzbuzován ve svých hlubokých schopnostech. A tak se svoboda může probudit i vyzrát. A když už se tato svoboda jednou probudí, salesiánský duch jí otvírá široké pole velkodušnosti. Mohl by se použít výrok sv. Augustina: "Ama et fac quod vis" - "Miluj a dělej, co chceš". Osvobozuje od každého otroctví, ať už pochází z vnějších struktur bídy nebo z vnitřního zážitku hříchu.

b) Vytváření společenství s druhými

Jednou z nejtragičtějších situací moderního člověka je osamocenost, reálně existující navzdory mnohostrannosti vnějších kontaktů a prostředků společenské komunikace. Moderní člověk touží po úctě, opravdové lásce a po bratrství. Salesiánský duch je těmito hodnotami naplněn. Je soustředěn na lásku. Svě nadšení čerpá ze Srdce Kristova. Pomáhá opuštěným, kteří jsou na okraji společnosti, a nikdo si jich už nevšímá. Salesiánský duch je dialogem. Směřuje k vytvoření společenství, "krbu", kam se vrací lidské teplo. Tvoří rodiny, kde jsou lidé šťastní. Vyjadřuje přátelství a radost. Salesiánské skupiny se tvoří především proto, aby zprostředkovaly tento zážitek mnoha lidem, hlavně mladým, a zachránily je před klamnými radostmi a zoufalstvím.

c) Tvořivá činnost

Moderní člověk je "homo faber" (člověk tvořivý, činný). Odhalil svoji mimořádnou schopnost jednat, ovládat svět a tvořit dějiny. Také tuto hodnotu štědře daroval Bůh Stvořitel člověku. V současném světě existuje neudržitelná potřeba konat, ovlivňovat, koordinovat síly, produkovat, postupovat kupředu. Člověk je pracovník a vynálezce. A prání charakteristikou salesiánského ducha je neúnavná pracovitost. Salesián je člověk dynamický. Snaží se dokonce s jistou dávkou elegance sledovat a vyrovnávat se závratnému rytmu dějin. Není ustrnulý a přizpůsobuje se životu. Je budovatelem. Připomeňme jen, že se salesiánský duch neorientuje na věci, ale na lidi. Není přímo ve službě hmotnému pokroku, ale ve službě člověku. Je vychovatelem! Proto lidé, jejichž sociální postavení a povolání je orientováno přímo na člověka (rodiče, vychovatelé, učitelé, lékaři, pracovníci v sociální oblasti) se cítí v salesiánské rodině jako doma a spolupracují bezprostředněji na opravdovém pokroku lidstva.

d) Hledání nejvyššího smyslu života

Moderní svět už není "uniformně" věřící. Existují v něm dokonce široké ateistické oblasti. Víru už nechrání ani nepřenáší příslušnost k určité sociální třídě. Víra se stala osobnější a těžší. A přesto se nemůže světu zabránit, aby si kladl základní filozofické otázky, ona "proč" po smyslu života i věcí. Co je to život? K čemu je svoboda? Proč láska, když je jen chvilková? Proč smrt? Proč dějiny? Atd. Salesiánský duch je výrazně soustředěn na víru. Na všechny tyto otázky chce dát s církví a v církvi skutečně platnou odpověď. Povolání člověka a povolání světa vidí v celkovém pohledu. Ale dalo by se říci, že prvky, na něž klade salesiánský duch důraz, umožňují podat odpověď a zmírnit i úzkost nevěřících. Již jsme hovořili o tom, jak křesťanský a salesiánský humanismus umožňuje jediným gestem obejmout nebe i zemi. Křesťanský Bůh je Bohem lásky, přítelem, nikdy není konkurentem člověka, ale naopak ho podněcuje až k nekonečnu. Ateismus je do určité míry spíše absurditou a neštěstím pro člověka. Zbavuje člověka jeho nejzákladnější svobody. Proto salesián věrný svému duchu rázně odmítá každou doktrínu radikálního skepticismu i každé zoufalé chování. Je člověkem naděje. Věří velikonočnímu vzkříšení. Tam má své hluboké kořeny jeho radost, kterou projevuje navenek.

Salesián má proto blízko k nejzákladnějším otázkám moderního člověka. Domníváme se, že můžeme kladně přispívat k řešení mnoha problémů současné společnosti, ať už jde o rozpad rodiny, mezigenerační napětí, odlidšťování, otročení drogám, sexu, alkoholu, strach ze života atd.

A jeho optimismus mu docela přirozeně otvírá budoucnost.

C. Otevřenost do budoucnosti

Salesiánský duch je otevřen do budoucnosti především pro svou orientaci na službu mládeži. S mladými se dívá do budoucnosti a živí se nadějí.

Ale chtěl bych zde zdůraznit především jiný aspekt. Salesiánský duch je živá realita. Neexistuje v

knihách ani na přednáškách. Existuje ve vědomí a v srdcích, aby neustále žil v konkrétnosti dějin, v pohybu života ve prospěch nově přicházejících generací. Věrnost salesiánskému duchu může být jediné dynamická a tvůrčí, neboť je pod inspirací Ducha svatého, který neustále obnovuje tvářnost země.

Z tohoto hlediska musíme pochopit, že současná církev a moderní svět nám poskytují pouze důvody, abychom se pevně připoutali ke svému duchu. Nabízejí se nám také prostředky a příležitosti k jeho prohloubení a posílení. Církev II. vatikánského koncilu bezpochyby velmi získala v oblasti biblistiky, liturgie, na poli naukovém, pastoračním, misijním i ekumenickém. Ve všem se může bohatě projevit i salesiánský duch. Také moderní svět i při svých omylech, omezeních a proviněních získal nové hodnoty a nové schopnosti. Jimi můžeme obohatit svého salesiánského ducha.

Uznáváme, že také dnešní církev a svět mají nové, obrovské potřeby, které dokážou důkladně rozhýbat našeho salesiánského ducha. Stačí, když si představíme široké problémy mládeže a problémy světové bídy. Jsem přesvědčen, že salesiánský duch ještě nerozvinul všechny své schopnosti a skryté možnosti. Jak ve svých evangelních hodnotách, tak v jejich konkrétním projevu se může a musí obohatit o nové způsoby v hledání a o nové zkušenosti. Salesiánský strom ještě plně nerozkvetl a ještě zdaleka nevydal všechny své plody.

A právě proto, aniž bych se chtěl dotknout těch starších, mi dovozte, abych se obrátil k mladým spolupracovníkům: "Budoucnost salesiánského ducha je ve vašich rukou. Vy ho musíte nechat rozkvést a dozrát v nové plody. Vy musíte vynalézat, vždyť Bon Bosko říkával: "Jděte kupředu, jak vás Bůh vede a jak to okolnosti vyžadují!"

Zvláště myslím na dvojice snoubenců a mladých manželů. Kolik toho mohou společně udělat, jestliže chlapec i dívka jsou přesvědčení spolupracovníci! Jaká je to fantastická záruka úspěchu jejich lásky! Jaký úžasný zdroj energie c aktivnímu rozproudění tvořivého salesiánského ducha!

Abychom uskutečnili tuto úlohu obnovy salesiánského ducha, je třeba přijmout několik požadavků. Vyberu z nich alespoň dva:

1. upřímně bratrství, vedoucí k vzájemné podpoře a k obohacování o nové podněty.
2. snaha o doktrinální vzdělávání a o duchovní kulturu.

Pokud potřebujeme, můžeme si dodat odvahy připomenutím, že naše úsilí e zdrojem důvěry i pro Petrova nástupce. Pavel VI. se salesiánům důvěrně svěřil (20. 12. 1971): "Právě tehdy, když se cítíme jakoby dušeni tolika těžkostmi, mrzutostmi, nevěrnostmi, neoprávněnými protesty a vůbec tolikerou bídou, cítíme, že téměř ztrácíme dech, neboť jsme jenom lidé. Jedinou útěchou papeže je otevřít okno, abychom použili metafory, a viděl panoráma dobře obdělávaných polí, jako jsou ta vaše. Ještě jsou v církvi salesiáni! Jsou v ní i jiné řeholní rodiny, ale o nich teď nemluvíme. Ano, opravdu můžeme důvěrou znovu vydechnout. Máme téměř hmatatelný důkaz, že Pán je s námi, že skutečně pracuje rukama své církve na díle evangelizace, které nikdy neskončí, ale trvá až do konce světa."

"Vidíme vás z toho hlediska, které přináší radost a do srdce vděčnost. Práce rozkvétá, dílo se šíří, dělníci jsou výborní, věrní a jednotní. Všichni věrohodně představují tradici, v níž zde každý může něco říci, tradici, která vychází z Krista, která našla v Donu Boskovi tlumočnicka a obnovitele, která pokračuje vašim prostřednictvím. Deo gratias, díky Bohu! Pouštíte se s novou důvěrou do práce. Za to vám musím, vážený rektore ve funkci, a vám, rektore na odpočinku, i vám ostatním opravdu srdečně ve jménu Ježíše Krista poděkovat."

Nesmíme zklamat takové očekávání Petrova nástupce!

Náměty pro diskusi:

Aktuálnost a perspektivy salesiánského ducha

1. Pochopili jsme množství rysů salesiánského ducha? Nebo je v našem životě a v našem "duchu" ještě něco, čemu jsme neporozuměli? Něco, co nás plně neuspokojuje?
2. Na který rys jsme nejcitlivější?
3. Zdá se nám, že salesiánský duch je v souladu s tím, co od nás žádá dnešní církev? Dovoluje nám vrátit se k základním požadavkům církevního života ve světě, v diecézi, ve farnosti?

4. Pomáhá nám salesiánský duch pochopit moderní svět? Vážíme si hodnot dnešního světa? Odsuzujeme jeho omyly? Pracujeme na jeho pokroku? Ve kterých oblastech?
5. Zkušenost, kterou prožíváme dnes ve světě a v církvi, nás zve k tomu, abychom více pěstovali a rozvíjeli některé rysy salesiánského ducha. Které?
6. Jakým způsobem můžeme vyzařovat salesiánského ducha? Jak to udělat, aby ho lépe poznali i další?

PŘÍLOHA

Pozorná četba obou připojených dokumentů nám daleko lépe objasní všechno, co jsme si až dosud řekli o salesiánském duchu.

Vrátíme se k počátku, ke kořenům základních myšlenek, které V obou spisech Dona Boska podává dodnes živým a aktuálním způsobem. První dodatek je slavný Don Boskův výklad preventivního systému Ve Výchově mládeže (1877). Druhý je neméně známý a důležitý dopis z Říma (1884). Don Pietro Braido ho nazývá "poemou" výchovné lásky a Don Aubry: „Velepísni lásky Dona Boska“.

Preventivní systém při výchově mládeže (1877)

Vícekrát jsem byl už požádán, abych pověděl nebo napsal několik myšlenek o tzv. preventivním systému, který se používá v našich domovech. Této žádosti jsem dosud nemohl vyhovět pro nedostatek času. Jelikož se nyní chystám vydat pravidla, která se dosud tradovala pouze ústně, považuji zároveň za shodné připojit k nim několik myšlenek jako náčrt dílka, které hodlám vydat, jestliže mi Bůh dá život, abych je mohl dokončit. Činím to jen proto, abych pomohl v těžkém umění vychovávat mládež. Vysvětlím tedy, v čem spočívá preventivní systém a proč je zapotřebí mu dávat přednost, jak ho prakticky používat a jaké má výhody.

I. V čem spočívá preventivní systém a proč je třeba mu dávat přednost

Při výchově mládeže se vždy používaly dva systémy: preventivní a represivní. Při represivním systému se podřízený seznámí se zákonem a potom se dohlíží, i je-li třeba, zjišťuje, jak je třeba přiměřeně trestat provinilce. Slova a chování představeného má být podle tohoto systému vždy přísné a dostatečně výhrušné a představený se má vyhýbat jakékoliv důvěrnosti s podřízenými.

Aby ředitel měl větší respekt, má se mezi svými podřízenými objevovat pouze zřídka, většinou jen tehdy, když je třeba potrestat nebo napomenout. Je to systém lehký, méně namáhavý a dá se úspěšně použít především armádě a mezi dospělými a rozvážnými lidmi, kteří jsou schopni si pamatovat, co požadují zákony a předpisy.

Odlišný, a řekl bych skoro opačný, je systém preventivní. Spočívá v tom, že se chlapcům vysvětlí pravidla a předpisy ústavu a potom se dohlíží tak, že neustále cítí nad sebou bdící oko ředitele nebo asistentů, kteří s nimi hovoří, jako milující otcové je vedou, radí jim a laskavě je napomínají. To znamená, znemožnit hochům, aby se dopustili přestupku.

Celý tento systém spočívá na rozumu, víře v Boha a na lásce. Vylučuje všechny násilné tresty a pokouší vyhnout se i trestům lehkým. Zdá se, že je třeba dát tomuto systému přednost z těchto důvodů:

1. Když je hoch preventivně upozorněn, necítí se pokořen, protože dosud nic neprovedl. Když něco provedl a je oznámen představenému, cítí se pokořen. Ani se nerozhořčí pro napomenutí nebo trest, kterým mu představený pohrozí nebo který mu uloží, protože v tomto trestu je i přátelské a preventivní upozornění, které trest zdůvodňuje, takže obyčejně si získává i hochovo srdce a on uznává pak potřebu trestu, ba skoro ho vyžaduje.
2. Nejčastější příčinou přestupků je mladistvá nedbalost, která velice rychle zapomíná na disciplinární předpisy a případné tresty. Proto se hoch část proviní a zasluhuje trest, který si

- vůbec neuvědomuje a při přestupku na něj nemyslí. Jistě by se byl uvaroval, kdyby ho někdo přátelsky povzbudil.
3. Represivní systém může zabránit nepořádku, ale stěží polepší provinilce. Zjistilo se, že hoši nezapomínají na podstoupené tresty a většinou přechovávají v sobě zatrpklou a dělají vše, aby ze sebe shodili kazajku, a často myslí i na pomstu. Někdy se zdá, že jim na ničem nezáleží, ale kdo pozoruje jejich chování, pozná, že jejich vzpomínky na mládí jsou špatné. Snadno zapomenou na tresty rodičů, ale velice těžko na tresty vychovatelů. Vyskytl se případy, že někteří se v dospělosti tvrdě pomstili za tresty, jimiž byli spravedlivě v době výchovy potrestáni. V preventivním systému je to naopak. Vychovatel usiluje o přátelství s hochem a hoch v něm vidí dobro jedince, který ho upozorňuje, pomáhá mu stát se lepším, chrání ho před nepříjemnostmi, tresty a ostudou.
  4. V preventivním systému se napomíná tak, že se nenarušuje srdečný vztah mezi vychovatelem a chlapcem ani během výchovy, ani potom. Vychovatel, který si získal srdce svého svěřence, bude mít na něj neustálý vliv, bude jej moci upozorňovat, radit mu a popřípadě i pokárat, a to i tehdy, když bud již samostatně pracovat a spolupodílet se na různých úsecích občanského života. Pro tylo a pro mnohé jiné důvody se zdá, že preventivnímu systému je zapotřebí dávat přednost před systémem represivním.

II. Použití preventivního systému

Tento systém spočívá v praxi cele na slovech sv. Pavla: "Caritas benigna e patiens est, omnia suferl, omnia sperat, omnia sustinet. Láska je dobrotivá, trpělivá, všechno snáší, nikdy nad ničím nezoufá a všechno překoná."

Z toho vyplývá, že preventivního systému může úspěšně používat jed křesťan. Rozvážnost a víra v Boha jsou praky, které musí mít vychovatel neustále po ruce, sám se musí jimi řídit a zároveň je předávat druhým, jestliže chce, aby jej poslouchali a aby dosáhl svého cíle.

1. Ředitel se proto musí cele věnovat svým svěřencům. Nesmí přijímat práce, které by jej odváděly od této povinnosti. Pokud nejsou hoši zaměstnaní svými povinnostmi, má být vždy mezi nimi, mimo případ, že o dohled starají druzí.
2. Učitelé, mistři a asistenti musí být mravně spolehliví. Ať se vyhýbají jak nákazě jakékoliv náklonnosti a zvláštním přátelstvím se svěřenci a ať si pamatují, že pád jednoho může zkompromitovat celý výchovný ústav. Je třeba se starat o to, aby hoši nebyli nikdy sami. Asistenti ať jsou podle možnosti vždy dříve tam, kam mají hoši přijít. Ať jsou u nich do té doby, pokud je někdo nevystřídá, a ať nikdy nenechají hochy nezaměstnané.
3. Chlapcům je třeba dát širokou volnost skákat, běhat a podle chuti se vy dovádět. Velmi účinnými prostředky k dosažení disciplíny, udržení mravnosti a zachování zdraví jsou tělocvik, hudba, recitace, divadla a vycházky. Pouze je třeba dávat pozor, aby předmět těchto rozptýlení zúčastněné osoby a řeči byly bezúhonné. Velký přítel mládeže, sv. Filip, říkal: "Dělejte, co chcete, stačí mi, že nehřešíte."
4. Častá zpověď, časté sv. přijímání a každodenní mše sv. jsou pilíře, na nichž musí stát celá výchovná budova, jestliže nechceme používat zastrasování a rákosky. Hochy nesmíme nikdy nutit k častému přijímání svátostí. Je třeba je pouze povzbuzovat a dát jim možnost. Při duchovních cvičeních, triduích, novénách, kázáních a katechezích ať se vyzvedá krása, velikost a svatost náboženství, které nabízí tak snadné prostředky, jako jsou svátosti, které přinášejí lidské společnosti tolik užitku a zajišťují nám pokoj srdce a spásu duše. Takto chlapci spontánně dostanou chuť užívat tyto prostředky a budou přistupovat ke svátostem rádi, ochotně a s užitekem.
5. Je třeba dát velký pozor, aby se do ústavu nedostaly knihy, kamarádi a jakékoliv osoby, které nemravně mluví. Dobry vrátny je pokladem výchovného ústavu.
6. Každý večer po obvyklých modlitbách, dříve než hoši odejdou na odpočinek, ředitel anebo někdo jiný poví všem několik laskavých slov. Může to být nějaká informace nebo rada, co je třeba dělat nebo čeho je třeba se varovat. Poučení ať čerpá motivy z denních událostí v ústavu nebo mimo ústav. Toto večerní slůvko ať netrvá více než dvě tři minuty. Je klíčem k mravnosti, k pořádku a k úspěchu ve výchově.

7. Jako moru je třeba chránit se tendencí odkládat první svaté přijímání na pozdější léta, kdy už zlý duch se zmocní chlapcova srdce k nesmírné škodě jeho nevinnosti. V porotní církvi se rozdávaly dětem konsekrované hostie, které *zbyly* z velikonočního přijímání. Z toho je patrné, jak si církev přeje co nejranější praní svaté přijímání dětí. Jakmile dovede chlapec rozeznat svátostný chléb od chleba a je dostatečně poučen, nemá se hledět na věk. Ať přijde kralovat nebeský Král do nevinné duše.
8. Katechismy doporučují časté svaté přijímání. Sv. Filip Neri doporučoval týdenní i častější. Tridentický sněm jasně vyslovil přání, aby křesťan přijímal pokaždé, když je na mši. Toto přijímání má být svátostné, ne pouze duchovní, aby při vznešené Boží oběti přineslo co nejhojnější ovoce. (Trid. sněm 22. zasedání, 6, hlava).

III. Výhody preventivního systému

Někdo může namítat, že tento systém je v praxi těžký. Podotýkám, že pro hochy je mnohem lehčí, více vyhovující a užitečnější. Pokud jde o vychovatele, vyskytují se nějaké těžkosti, ale dají se omezit, jestliže vychovatel horlivě pracuje. Vychovatel je člověk, který se cele zasvětil dobru svých svěřenců. Proto musí počítat s potížemi a námahami, jestliže se má docílit občanské, mravní a intelektuální výchovy svěřenců. Ke vzpomínaným výhodám je třeba ještě přidat:

1. Svěřenec si zachová trvale úctu ke svému vychovateli a vždy bude s vděčností vzpomínat na výchovu, kterou dostal, a své učitele a představené bude neustále považovat za otce a bratry. Ať se takovíto hoši dostanou kamkoliv, všeobecně bývají radostí rodiny, jsou z nich užiteční občané a dobří křesťané.
2. Ať má chlapec přijímaný do ústavu jakoukoliv povahu, charakter, mravní úroveň, rodiče mohou být jisti, že se jejich syn nezkaží a jistě aspoň částečně zlepší. Někteří hoši, kteří působili svým rodičům neustálé utrpení a dokonce byli vyloučeni z nápravných ústavů, změnili svou povahu výchovou podle těchto zásad, začali žít poctivým životem a nyní jsou ve společnosti na dobrých místech. Stali se oporou své rodiny a působí čest kraji, v němž žijí.
3. Když se náhodou dostanou do ústavu hoši se zlými návyky, nemohou ohrozit své kamarády. Ani dobří hoši se nemohou stát obětí jejich zlého vlivu, protože k tomu není příležitost, čas ani místo. Asistent, který je všude přítomen, by to hned přerušil.

IV. Slovo o trestech

Podle jakých zásad se má trestat? Pokud je to trochu možné, ať se trestu) vůbec nepoužívá. Kde je to nutné, je třeba se řídit následujícími:

1. Jestliže vychovatel chce mít u hochů respekt, ať se snaží získat si jejich lásku. Pak je trestem již to, když se hochovi odepře laskavost. Je to trest, který probouzí závodění, dodává odvalu a nikdy neponižuje.
2. Chlapci považují za trest to, co se jako trest používá. Zjistilo se, že nelaskavý pohled způsobí víc než facka. Pochvala za dobře provedený úkol, pokárání za lajdáctví je odměnou nebo trestem.
3. Vyjma výjimečných případů ať se nikdy nekárá ani netrestá veřejně, nýbrž“ vždy soukromě, v nepřítomnosti kamarádů, s největší rozvážností a trpělivostí, aby chlapec na základě rozumových a náboženských důvodů uznal, že si počínal špatně.
4. Jakékoliv bití, klečení v bolestné poloze, tahání za uši a jiné podobné tresty jsou naprosto nepřijatelné, protože je zakazuje občanský zákon, dráždí hochy a jsou nedůstojné vychovatele.
5. Ředitel ať se postará, aby hoši znali pravidla, aby byli informováni o odměnách a disciplinárních trestech, aby se nemohl nikdo vymlouvat, že nevěděl, že něco je předepsáno nebo zakázáno.

Jestliže se bude v našich domovech vychovávat podle tohoto systému, věřím, že dosáhneme velkých úspěchů, aniž použijeme rákosky nebo jiných vynucovacích trestů. Pracuji již skoro čtyřicet let mezi mládeží a nepamatuji se, že bych byl použil někdy takových trestů. A přece jsem s Boží pomocí dosáhl nejen toho, co bylo třeba vyžadovat, ale i toho, co jsem si pouze přál. A dosáhl jsem toho i u chlapců, kteří už podle zdání nedávali žádnou naději na polepšení.

Kněz Jan Bosko

Dopis z Říma o stavu turínské oratoře (1884)

Mojí nejdražší synáčkové v Ježíši Kristu, ať už jsem blízko, nebo daleko, stále na vás myslím. Mám jedno jediné přání. Toužím vás vidět šťastné, teď na věčnosti. Tato myšlenka a toto přání mě přivedlo k psaní dopisu. Moji drazí, cítím, jak mě tíží, že jsem od vás tak daleko. Ani si nedovedete představit, jak mě trápí, že vás nemohu vidět ani slyšet. Chtěl jsem vám proto napsat tyto řádky už před týdnem, ale nepřetržitý nával práce mi v tom zabránil. Přestože do mého návratu chybí už jen několik dní, chtěl bych svůj příchod mezi vás uspišit alespoň dopisem, když už to nemohu udělat osobně. Čtete slova toho, který vás něžně miluje v Ježíši Kristu a který má povinnost mluvit vám otevřeně jako otec. A vy mi to dovolíte, že? Věnujte mi pozornost a uskutečňte to, co se chystám vám napsat.

Sen - oratoř 1870

Víte, že neustále myslím jen na vás. Jednou večer jsem odešel do svého pokoje. Připravil jsem se na odpočinek, začal jsem se modlit modlitby, které mne naučila moje drahá maminka. V tom okamžiku, ani nevím, jestli jsem usnul, nebo byl tak roztržitý, najednou se mi zdálo, že přede mne předstoupili dva chlapci z prvních dob oratoře.

Jeden z nich se ke mně přiblížil, srdečně pozdravil a řekl mi:

- Done Bosko, poznáváte mne?
- Ano, samozřejmě, znám tě, odpověděl jsem.
- A pamatujete se ještě na mne?
- Na tebe i na všechny ostatní! Ty jsi Valfre a byl jsi v oratoři před r. 1870.
- Řekněte, pokračoval, nechtěl byste vidět chlapce, kteří byli tenkrát v oratoři?
- Jistěže chtěl, ukaž mi je, udělá mi to velkou radost, odpověděl jsem. A tak mi Valfre ukázal všechny chlapce, jak tenkrát vypadali.

Zdálo se mi, že jsem ve staré oratoři, právě o přestávce. Všude plno života, shybu a veselosti. Chlapci běhali, skákali, hráli si. Jedni s míčem, druzí jen k. Na jednom místě se utvořila skupina chlapců, kteří i přímo viseli na rtech knězi vyprávějícímu nějakou historku. Kousek dál si s chlapci hrál mladý klerik veselé dětské hry. Ze všech stran bylo slyšet zpěv a smích, všude se klerici, kněží i chlapci vzájemně bavili. Bylo vidět, že mezi nimi vládne největší srdečnost a důvěra.

Byl jsem tou podívanou úplně okouzlen. Valfre mi řekl:

- Vidíte, rodinná srdečnost přináší lásku a láska rodí důvěru. Důvěra otvírá srdce a chlapci se beze strachu svěřují učitelům, asistentům a představeným. Jsou upřímní ve zpovědnici i mimo ni. Ochotně přijímají všechno, co jim nařizuje ten, o němž s jistotou vědí, že je má rád.

Oratoř v r. 1884

V tom okamžiku se ke mně přiblížil další z tehdejších žáků. Byl už starší a bradu mu zarůstal šedý vous. Byl to Giuseppe Buzzetti. Obrátil se ke mně a řekl:

- Done Bosko, chcete vidět chlapce, kteří jsou v oratoři nyní?
- Ano, zvolal jsem. Vždyť jsem je už skoro měsíc neviděl.

Tak mi je ukázal. Uviděl jsem oratoř a vás všechny, jak právě máte chvíli oddechu. Ale nebyl slyšet radostný křik ani zpěv, nebyl vidět pohyb plný života jako v první scéně.

V jednání i ve tvářích mnoha chlapců byla patrna nuda, malátnost, znechucení, nedůvěra, což mne velice rmoutilo.

Pravda, viděl jsem hodně chlapců, jak s blaženou bezstarostností běhají a hrají si. Ale nemálo jiných zůstalo o samotě.

Stáli opření o sloupky, s hlavami plnými znepokojivých myšlenek. Jiní byli na schodech, po chodbách nebo na balkónech směrem ze zahrady, aby se vyhnuli společnému odpočinku. Další se pomalu procházeli ve skupinách a potichu mezi sebou hovořili. Přitom kolem sebe vrhali podezřívavé a zlomyslné pohledy. Občas se smáli, ale byl to smích doprovázený takovými pohledy, které vzbuzovaly nejen dojem, ale přímo jistotu, že kdyby byl v jejich společnosti sv. Alois, musel

by se červenat a stydět.

Mezi těmi, kteří si hráli, byli i takoví, na nichž bylo zřetelně vidět, že je společné hry vůbec nebaví.

- Viděl jste své chlapce?, zeptal se mě ten bývalý žák. - Viděl, odpověděl jsem s povzdechem.

- To je pořádný rozdíl, že, mezi nimi teď a mezi nimi tenkrát!, zvolal bývalý žák.

- Bohužel! Jaká nechut' a znuďenost je v těch společných chvílích odpočinku!

- Ano, odtud pramení chladný přístup ke svátostem, vynechávání modliteb v kostele i jinde.

Proto neradi chodí tam, kde je Boží Prozřetelnost naplňuje dobrými dary pro tělo, pro duši i pro rozum. Proto mnozí neodpověděli a nešli za svým povoláním. Proto vzniká nevděčnost k představeným, tajnůstkářství a reptání se všemi ostatními žalostnými důsledky.

Zjevná a moudrá láska

- Rozumím, chápu, odpověděl jsem. Ale jak je možné oživit mé drahé chlapce, aby znovu získali původní aktivitu, veselost a srdečnost?
- Jedině láskou!

Jedině láskou? Cožpak nejsou moji chlapci dost milováni? Ty přece víš, jak jsem pro ně trpěl během dobrých čtyřiceti let a co pro ně snáším ještě teď. Kolik to bylo strádání, pokořování, nepřátelství a pronásledování, abych jim dal chleba, dům, učitele a postaral se o spásu jejich duší! Pro ty, kteří se stali láskou celého mého života, jsem dělal, co jsem mohl a co jsem směl.

- Nemluvím přece o vás!
- O kom tedy? O mých nástupcích? O ředitelích, prefektech, učitelích, asistentech? Copak nevíš, jakými jsou mučedníky studia a práce? Nevidíš, ať obětují svoje mladá léta těm, které jim svěřila Boží Prozřetelnost?
- Víím, znám je. Ale to všechno nestačí. Chybí nám něco lepšího.
- Co nám tedy, prosím tě, vlastně chybí?
- **Aby chlapci nebyli pouze milováni, ale aby oni sami o tom věděli, cítili, že je představení mají rádi!**
- Copak to nevidí na vlastní oči? Nemají ani kousek rozumu? Nevšimnou si, že všechno se pro ně dělá z lásky?
- Ne, znova opakuji, že to nestačí. - A co je tedy potřeba?
- Aby byli milováni v těch věcech, které se jim líbí, abychom se účastnili jejich chlapeckých zájmů. Pak se naučí vidět lásku i v těch věcech, které se jim přirozeně moc nelíbí - jako je disciplína, studium, sebevýchova - a budou e dělat s elánem a láskou.

Vychovatelé - "duše" zábavy

- Vysvětlí mi to lip!
- Pozorujte chlapce při rekreaci!
- Dobrá, budu pozorovat a pak ti odpovím. A co vlastně zvláštního se dá závidět?
- Už tolik let vychováváte chlapce a nechápete to? Jen se lépe podívejte! Kdepak jsou naši salesiáni?

Rozhlédl jsem se a uviděl jsem pár kněží a kleriků mezi chlapci, ale ještě méně se jich účastnilo jejich her. Představení už nebyly duší zábavy. Většina z nich se procházela, rozmlouvali spolu, aniž by se starali, co dělají žáci. Jiní je z dálky hlídali, aby někdo něco neprovedl. Někdo je také napomínal, navíc jen zřídka a se spoustou výhrůžek. Byl tam také nějaký salesián, kletý by si přál zapojit se do skupiny chlapců, ale zpozoroval jsem, že se hoši pilně snaží učitelům i představeným vyhnout.

Tehdy můj přítel dodal:

- V začátcích oratoře jste přece vždycky byl uprostřed hochů, a zvláště ve chvílích oddechu. Pamatujete se na ty krásné roky? Bylo to jako v ráji. Byla to doba, na kterou stále s láskou vzpomínáme, neboť pravidla nám nahrazovala láska a my jsme před vámi neměli tajemství.

- Určitě! Pro mne to také byla veliká radost. V chlapcích byla touha přiblížit se ke mně, protože se mnou chtěli mluvit a se živým zájmem poslouchali mé rady a snažili se podle nich žít. Teď ale vidíš, jak nepřetržitě audience, složité záležitosti a mé zdraví mi v tom brání.

- To je v pořádku, vím to. Ale když nemůžete vy, proč to nedělají podle vás vaši salesiáni? Proč na tom netrváte, proč na nich nepožadujete, aby jednali s chlapci tak, jako jste to kdysi dělal vy?

- Říkám jim to, umluvit se mohu, ale bohužel mnohým se už nechce tolik namáhat jako kdysi.

- Vždyť tím, že něco zanedbávají, ztrácejí mnohem víc a o to víc se musí namáhat. Ať mají rádi to, co se líbí chlapcům a chlapci budou mít rádi to, co se líbí představeným. A tak se sníží jejich námaha. Příčinou dnešní změny v oratoři je právě to, že někteří chlapci nemají důvěru k představeným. Původně měli všichni srdce otevřená a chlapci představené milovali. Ale teď jsou představení považováni za nadřízené. Už se na ně nedívají jako na otce, bratry, přátele. Proto se jich chlapci bojí a nemají je už tolik rádi. Chceme-li vytvořit jedno srdce a jednu duši, je nutno pro lásku Ježíše Krista rozbít osudnou bariéru nedůvěry a nahradit ji srdečnou důvěrností. Ať jsou žáci vedeni poslušností tak, jako maminka vede dítě. Pak zavládne v oratoři mír a dřívější veselost.

- Jak ale rozbít tu bariéru?
- Je třeba přistupovat k chlapcům s rodinnou srdečností, zvláště při rekreaci. Bez ní láska není vidět. A když neukážeme lásku, nemůže vzniknout ani důvěra. Kdo chce být milován, musí ukázat, že miluje. Ježíš Kristus se stal malým s malými a nesl naše slabosti. To je učitel rodinné srdečnosti! Učitel, kterého vidíme jen za katedrou, je učitelem a nic víc. Ale když je o přestávce s chlapci, stává se jejich bratrem.

Jestliže vidíme někoho jenom kázat od ambonu, řekneme si, že nedělá nic víc než svou povinnost. Když ale promluví o přestávce, je to slovo někoho, kdo miluje. Kolik konverzí už způsobilo několik slov, která chlapec náhle uslyšel během zábavy!

Laskavost

Kdo ví, že je milován, miluje, a kdo je milován, dostane všechno, zvláště od mladých. Důvěra vzájemně spojuje chlapce s představenými. Srdce se otvírají a odhalují své potřeby, zbavují se svých chyb a nedostatků. Tato láska pomáhá představeným snášet námahu, nudu, nevděčnost, trápení, nedostatky, chlapecké nedbalosti. Ježíš Kristus nedolomil třtinu a neuhasil doutnající knot. To ať je váš vzor! Pak už nebude nikdo, kdo by pracoval jen pro slávu. Nikdo, kdo trestá, jen aby pomstil uraženou sebelásku. Nikdo, kdo by se vyhýbal pomoci při výchově jen ze žárlivosti a strachu, aby ho někdo schopnostmi nepředčil. Nikdo nebude pomlouvat druhého, aby si získal úctu a lásku chlapců jen pro sebe, a tak vyloučil všechny ostatní představené. Tím nezíská nic jiného než opovržení a pokrytecké lichocení. Nikdo se nebude citově vázat jen na jednoho, zbožňovat ho a zanedbávat ostatní chlapce. Nikdo nebude kvůli vlastnímu pohodlí zanedbávat nejdůležitější povinnost - bdít nad chlapci. Nikdo se nebude z prázdného lidského ohledu obávat napomenout, když si to žák zaslouží. Bude-li zde opravdová láska, nebude se hledat nic jiného než Boží sláva a spása duší. Když tato láska zeslábně, pak už nic nepůjde dobře.

Proč nahrazovat lásku chladnými pravidly? Proč představení přestávají dodržovat pravidla výchovy, která jim svěřil Don Bosko?

Proč se preventivní systém, který bděle a s láskou předchází nepořádkům, začíná postupně nahrazovat systémem méně obtížným a pohodlnějším pro toho, kdo přikazuje? Proč se preventivní systém nahrazuje zákony stojícími na trestech? Vždyť to vzbuzuje nenávist a vyvolává nepříjemnosti. Zanedbávání pravidel pak přináší představeným opovržení a způsobuje velký nepořádek.

Výchova ať je pro všechny vším

To všechno je nutným následkem nedostatku upřímnosti a rodinného ducha. Pokud chceme, aby se do oratoře vrátilo původní štěstí, ať se nechá v platnosti původní systém.

Představený ať je pro všechny vším. AC je vždycky připraven vyposlechnout každou pochybnost nebo stížnost svých chlapců. Ať otcovsky dohlíží na jejich chování a celým srdcem ať hledá duchovní a časné dobro těch, které mu svěřila Boží Prozřetelnost.

Potom se už nesetká s nepřístupnými srdci a nebude vládnout tajnůstkářství, které ubíjí. Jen v případě nemravnosti musí být představení neúprosní. Je lépe podstoupit nebezpečí, že vykážeme z domu nevinného, než ponechat někoho, kdo způsobuje skandály. Asistenti ať považují za závažnou

povinnost svého svědomí oznámit představeným každou urážku Boží, o níž se dovědí.

Zeptal jsem se ho:

- A jakými prostředky se dá dosáhnout toho, aby zvítězil rodinný duch, láska a důvěra?
- Jedině přesným dodržováním pravidel ústavu. - A už nic víc?
- Nejlepším chodem oběda je přece dobrá nálada spolustolujících.

Směrnice pro náboženský život chovanců

Zatímco můj bývalý žák skončil své vyprávění, stále jsem s velkou lítostí pozoroval chování chlapců o přestávce. Cítil jsem vzrůstající únavu. Už jsem nesnesl to napětí, pohnul jsem se a procítl.

Zjistil jsem, že stojím u postele. Nohy jsem měl tak oteklé a tak mě bolely, že jsem se na nich sotva udržel. Bylo už hodně pozdě, a proto jsem si lehl. Byl jsem rozhodnut, že všechno svým hochům napíši.

Prál jsem si, aby se mi už nic nezdálo. Takové sny mě velice vyčerpávají. Druhý den jsem se cítil celý rozlámaný a nemohl jsem se dočkat večera, abych si odpočinul. Ale sotva jsem si lehl, sen znovu začal. Předemnou byl dvůr chlapci z dnešní oratoře a tentýž bývalý žák s vousy. Začal jsem se ho znova vyptávat:

- To, cos mi řekl, vyřídím svým salesiánům. Ale co mám vzkázat chlapcům z oratoře?

On mi odpověděl:

- Ať pozorují, jak se představení, učitelé i asistenti z lásky k nim snaží a namáhají. Vždyť kdyby to nesloužilo k jejich dobru, nemuseli by podstoupit tolik obětí. Ať si pamatují, že zdrojem klidu je pokora. Ať se snaží snášet chyby Tuhých, neboť na světě se nenajde dokonalost - ta bude až v ráji. Ať přestanou být nespokojení, neboť nespokojenost studí v srdci. Ale především ať se snaží o život v Boží milosti. Kdo nežije v pokoji s Bohem, nemá pokoj v sobě ani s jinými.

- Ty mi tedy říkáš, že mezi mými chlapci jsou takoví, kteří nemají pokoj s Bohem?

- To je pivní příčina špatné nálady. Prání, o niž víte, prání, kterou musíte odstranit. Nedůvěruje jenom ten, kdo má tajemství a bojí se, že by vyšlo najevo. Vždyť ví, že by se za ně musel stydět. Srdce, které nežije v pokoji s Bohem, se zároveň stává podrážděným a nepokojným. Nesnáší poslušnost, bezdůvodně se bouří. Zdá se mu, že nic nejde. Protože samo nemá lásku, myslí si, že ho ani představení nemají rádi.

- Ale ty sis nevšiml, můj drahý, kolik chlapců v oratoři přistupuje ke zpovědnici a k svatému přijímání?

- Je sice pravda, že ke zpovědi jich přistupuje hodně, ale nákladním nedostatkem chlapců, mnoha, je nestálost v předsevzetích. Zpovídají se, ale jsou to pořád tytéž chyby, tytéž drobné neposlušnosti, zanedbávání povinností. A tak to jde celé měsíce a roky a někteří tak pokračují až do páté třídy gymnázia.

Takové zpovědi téměř za nic nestojí, a proto nepřinášejí pokoj. Kdyby byl nějaký chlapec v tomto stavu povolán před soudnou stolicí Boží, byla by to vážná věc.

- Je v oratoři hodně takových chlapců?

- Ve srovnání s velkým počtem žáků v ústavu jich je málo. Podívej, ukázal mi je.

Prohlížel jsem si je jednoho po druhém. Ale i u těch několika jsem viděl takové věci, které mě zarmoutily. Nechci o nich zde psát, ale až se vrátím, každému z nich to osobně sdělím. Stačí, abych vám řekl, že je na čase se modlit a učinit pevná rozhodnutí. Rozhodnout se nejen slovy, ale ukázat skutky, že mezi námi ještě žijí takoví chlapci, jako byl Comollo, Dominik Savio a Siccardi.

Nakonec jsem se svého přítele zeptal: - Chceš mi ještě něco říci?

- Kažte všem, velkým i malým, aby vždycky pamatovali na Pannu Marii Pomocnici. Vždyť ona je sem shromáždila, aby je ochránila před nebezpečím světa, aby se milovali jako bratři a aby svým dobrým chováním byli Boží a její oslavou. Vždyť je to Panna Maria, která jim nekonečnými milostmi a zázraky poskytuje chléb a prostředky ke studiu. Ať nezapomínají, že se blíží její svátek. S pomocí Panny Marie musí padnout ona bariéra nedůvěry, kterou ďábel dokázal postavit mezi chlapce a představené a z níž dokáže těžit pro zkázu nejedné duše.

- Ale podaří se nám vůbec tuto bariéru strhnout?

- Určitě se to zdaří, když velcí a malí budou připraveni snést nějaký sebezápor z lásky k Panně Marii a v praxi uskuteční to, co jsem jim řekl. Pozoroval jsem dále své chlapce, ale při pohledu na ty, kteří byli na cestě do věčné záhuby, se mi náhle prudce sevřelo hrdlo a probudil jsem se. Přál bych si vyprávět vám ještě mnoho důležitých věcí, které jsem viděl, ale čas a okolnosti mi to nedovolují.

Kéž se vrátí dny lásky a důvěry

Končím. Pochopili jste, co si od vás přeje ubohý stařec, který vám, svým drahým chlapcům, obětoval celý život? Nic jiného, než aby se vrátily šťastné dny původní oratoře. Dny citlivé lásky a křesťanské důvěry mezi chlapci a představenými, dny vlídnosti a vzájemného porozumění z lásky k Ježíši Kristu. Dny otevřených srdcí v úplné prostotě a nevinnosti, dny lásky a opravdového veselí všech. Potřebuji, abyste mne potěšili nadějí a slibem, že uděláte všechno, co si přeji pro dobro vašich duší.

Ani si pořádně neuvědomujete, jaké máte štěstí, že jste v oratoři. Před Bohem vás ujišťuji: stačí, aby chlapec vstoupil do salesiánského ústavu, neboť Panna Maria ho okamžitě převezme do své zvláštní ochrany. Dohodněme se tedy všichni. Láska těch, kteří vedou, i láska těch, kteří mají poslouchat, ať nechá mezi námi vládnout ducha sv. Františka Saleského.

Moji drazí synáčkové, blíží se čas, kdy se budu muset s vámi rozloučit a odebrat se na věčnost. (Pozn. sekretáře: Po této větě Don Bosko přestal diktovat. Oči se mu zalily slzami. Nebylo to lítostí, ale z nepředstavitelné něžnosti, která vyzařovala z jeho pohledu i z tónu jeho hlasu. Po chvílce pokračoval.)

Proto upřímně toužím, nejdraší kněží, bohoslovci a chlapci, abych vás zanechal na té cestě Boží, na níž si vás náš Pán sám přeje mít.

K lomu vám posílá z celého srdce své požehnání Svatý Otec, kterého jsem viděl v pátek 9. května. Na svátek Panny Marie Pomocnice už budu mezi vámi před obrazem naší milované Matky.

Přeji si, aby se tento svátek opravdu slavnostně slavil. Don Lazzaro a Don Marchisio ať se postarají, aby bylo veselo také v jídelně. Svátek Panny Marie Pomocnice musí být předehrou věčné slavnosti, kterou budeme slavit jednoho dne všichni společně v ráji.

Váš nejoddanější v Ježíši Kristu

kněz Jan Bosco

Řím 10. 5. 1884

ZKRATKY

CS - salesiánská kongregace SDB salesiáni Dona Boska

FMA - dcery Panny Marie Pomocnice CC spolupracovníci

CGS - salesiánská mimořádná generální kapitula

ACS - akta hlavní kapituly

MB - životopisné paměti Dona Boska

C - Stanovy salesiánů Dona Boska

E - dopisy Dona Boska

Mem.or. - paměti oratoře Dona Boska (česky: Můj život pro mladé)

Sist.Prev.- preventivní systém

Annali - anály salesiánské společnosti

AAS - akta apoštolské Stolice

LG - koncilní dekret (Lumen gentium)

AA - koncilní dekret o apoštolátu laiků (Aposolicam actuositatem)

GS - koncilní dekret o církvi ve světě (Gaudium et spes)

PC - koncilní dekret o zasvěceném životě (Perfectae caritatis)